

# ΟΔΥΣΣΕΑΣ

---

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

ΝΑΠ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΔΙΟΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ — ΛΑΥΡΑΣ

ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΚΡΙΝΑΙΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΔΗΜ. ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΛΕΦΤ. ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ



ΧΡΟΝΟΣ Β — ΤΕΥΧΗ 9 - 10 ΜΑΗΣ - ΙΟΥΝΗΣ 1944

# ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΕΧΝΗΣ «ΠΥΡΓΙΩΤΙΚΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Μερτίλλου 1

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 300.000

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΝΑΠ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗ	Ἐμένα τὴν καρδιά μου δὲν τὴ θόλωσαν (ποίημα)
Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑ - ΛΑΥΡΑ	Τὸ Ἀγκάλιασμο (διήγημα)
ΠΑΥΛΟΥ ΚΡΙΝΑΙΟΥ	Ἐπιγράμματα (ποιήματα)
ΜΑΝΩΛΗ ΑΛΕΞΙΟΥ	Εἶμαι ἓνας ἐργένης... (ποίημα)
ΤΑΚΗ ΔΟΞΑ	Στὰ Λιόκια (διήγημα)
ΔΙΟΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝ	Καὶ νὰ καὶ γὼ καὶ νὰ καὶ σὺ - Γυναῖκες (ποιήματα)
ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ	Τὸ χροῖμα τῆς ἀπουσίας (διήγημα)
ΓΙΑΝΝΗ ΔΗΛΙΟΝΟΠΟΥΛΟΥ	Αἰσθηματικὴ στροφή (ποίημα)
ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΥ	Ὁ Ἴψεν καὶ μεῖς
ΛΕΦΤΕΡΗ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ	Δάκρυα (ποίημα)
ΝΙΚΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	Ὁ θάνατος τοῦ ἐρημίτη (ποίημα)
ΝΤΙΝΟΥ ΣΠ. ΚΑΨΑΣΚΗ	Inamocrata (ποίημα)

## Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΗΝΑΣ

Ω: Νεοελληνικὸς πολιτισμὸς.—Γιὰ τὴν Ἐπαρχία.—Ἡλειακὴ Βιβλιοθήκη.—  
Ὀδὸς Κωστῆ Παλαμᾶ.—Ἐκπαιδευτικὰ ἔργα.—ΤΟ ΒΙΒΑΙΟ. Τ. Δ: Κώστα  
Ἀγγελοπούλου «Νίκος Χαντζάρας, ἓνας εἰδυλισκὸς ποιητὴς».—ΕΙΔΗΣΕΙΣ.—  
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.—

## ἈΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

### ΕΜΕΝΑ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΔΕΝ ΤΗ ΘΟΛΩΣΑΝ...

Ἐμένα, τὴν καρδιά μου δὲν τὴ θόλωσαν  
τὰ χρόνια, καὶ τὰ βάσανα, κι' οἱ πόνοι:  
ἓνα μικροῦλι προσωπάκι, ὀλόχαρο,  
ἔμένα, τὴν καρδιά μου τὴ θολώνει...

Τ' ἀστέρια μὴ ρωτᾶς, καὶ τὰ τριαντάφυλλα,  
γιατὶ δὲν εἶμαι πρόσχαρος, σὺν πρώτα:  
δυσὸ μενεξέδες βελουδένιους καὶ γλυκοὺς  
πὺρ ἀνθοῦν σὲ δυσὸ ματάκια, μόνο, ρῶτα!

Ἦρθαν κρυφὰ, μιὰ νύχτα, στὰ ὀλοσκότεινα,  
καὶ τὴν καρδιά μου ἀρπάξανε, μὲ πλάνη,  
-καὶ τόση καρδιά μ' ἄφησαν, τ' ἀλύπητα,  
ὄση γιὰ νὰ πονῶ, μονάχα, φτάνει...

Τ' ἀστέρια μὴ ρωτᾶς, καὶ τὰ τριαντάφυλλα:  
νιώθουν τὰ νυχτολούλουδα κι' οἱ κλώνοι:  
Ἐμένα, τὴν καρδιά μου, κάποιον ὀλόχαρο,  
μικροῦλι προσωπάκι, τὴ θολώνει...

Καὶ τὰ μενεξεδένια μάτια εἶν' ἄπονα:  
ξέρουν νὰ κλέβουν τίς καρδιές, μ' ἀπάτη,  
-μὰ, πάντα, ἀπ' τὴν καρδιά μας κάτι ἀφίνουνε,  
καὶ πῶς πονεῖ, πῶς σφάζει, αὐτὸ τὸ κάτι...

† ΝΑΠ. ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

## ΤΟ ΑΓΚΑΛΙΑΣΜΑ ΔΙΗΓΗΜΑ

Λογάριαζε πώς θα ήταν ως είκοσι χρόνων τότε...

Ανάμεσα σε παλαμάρια, μακαράδες, λογίων-λογίων άλυσίδες, σε στοίβες καρβόπανα, ξύγκια, στουκιά, κατομποβάρια, άγκίστρες, κι' άλλα είδη καρβίσια ριγμένα, άραδιασμένα, κουλουριασμένα καταμεσής κι' όλόγυρα σύριζα στους τοίχους του μαγαζιού, ξεχώριζαν, πίσω άπόνα όρθόψηλο γραφείο λίγο ψηλότερο άπ' τ' όπτωμα, τό μεστό και στογγυλεμένο στήθος, οί χυτοί ώμοι, τά καλογραμμένα λαιμοτραήλια μιás κορης, κι' άπάνω τους όθωνόπαν άγέρωχα ένα καστανόμαλλο κεφάλι με μαύρα μάτια κινούμενα άκατάπαντα σ' όλες τις γωνιές και προς τους πελάτες, που θάλεγε πώς άνάδιναν κι' αυτά σύμφωνα μ' όλα τ' άλλα πράματα εκεί μέσα, την όσην άνοιχτή; υανιασμένης θάλασσας, σαν ένα γερό σύμβολο για τό κατάστημά... «Είδη ναυτηλιάς Χατζά; και Σια».

Η μακρουλή ταμπέλα της φιάμας, κρεμασμένη άπ' έξω, δεχότανε τ' άφρόδρουσ ό της κλεισμένης θάλασσας του μεγάλου λιμανιού, που τ' ανατάμαζε ό πουνέντες, την πληχτή μυρωδιά της συντίνας των ψιλάδικων καϊκιών, και οί θαλασσομάροι, οί γοργόνες και τά πλωρια μπαστούνια άνεβοκατεβαίνοντα; ταίριαζαν σά να τη χαιρετάνε και να της φέρονουν μηνύιατα από θάλασσε; μακρινές, από τό σάλαγο και τό βρούχιμα των κοματών, από τη μάνητα της τριφυμιάς.

Δυό μάτια άτολμα, άντίκρυ άπ' την κοπέλλα, μισοψηλώναν ποτε-ποτε φορισμένα, ταπεινά, κι' έρχιγαν πεταλιές κρυφές ματιές προς τό γραφείο.

Η άπόσταση ήταν βέβαια πολύ μεγάλη. Αιτός, ένας μικρός υπαλληλάκος εκείνη, ήταν ή θυγατέρα του πλούσιου Χατζά, μοναχοκόρη κληρονόμα, με σπία, μαγαζιά και πλούτη. Τι θέση νάχε ό έρωτας μές' στί κατάστιχα; Εκείνη έγραφε κι' έσβηνε και ξανάγραφε κι' όταν καμιά φορά συναντιόνταν οί ματιές της μ' εκείνες τις άλλες της ζητιανιάς. δε λογάριάζε ούτε για ληϊωσύνη καν ν' άφήση τις δικές της νι τρυφεράνουν λιγάκι.

Τώρα, στο πλούσιο σπίτι της, γερμένη στον καναπέ μ' ένα βιβλίο άνοιχτό στο χέρι χωρίς να τό κοιτάξη καν, στύλωνε τί όνειροπορημένα μάτια της μακριά... Πολύ μακριά, και συλλογιόταν... «Γιατί νι ρθουν έτσι τά πράματα στη ζωή;» Ένα ναι ή ένα όχι τότε, και θα φέριαν τούτη τη μορφή, ή την άλλη. Αναλογιζόταν τά ταπεινωμένα εκείνα μάτια του κακορίζικου που ζητιάνευαν λίγον έρωτα, λίγη συμπάθεια, κάποιον έλεος. Πώς τά κοίταζε σκληρά τότε σά να ήθελε να τους σβήση την από μέσα φλόγα τους που αντιφέγγιζαν.

Εκείνος... ήταν ό άμοιρος ό Βαρίδης, ένας τιποτένιος υπάλληλος στο μαγαζί του πατέρα. Αυτή ήταν ή νοικοκυροπούλα Μαρίνα Χατζά... Τόν άπόδιωξε, τόν ξεμάκρινε με την άγέρωχη στάση της, τόν ταπεινώσε, και δέχτηκε τόν άλλον, τό μεσόκοπο, τόν πλούσιο, τόν έφοπλιστή. Κι' ενώθησαν!

Έγινε τότε μιá πράξη σά να γραφόταν μες στα βιβλία, στα κατάστιχά τους μιá πρόσθεση στα δυό κεφάλια των δυό οίκων. «Χατζά; και Σια...» άπ' τόνα μέρος. «Γεράσιμος Λούτσης, έφοπλιστής» από τ' άλλο...

Υστερα από λίγον καιρό, ή περιφρονημένη άγάπη, ό παραγνωρισμένος έρωτας; έκδικήθηκε. Ό Γεράσιμος Λούτσης κοιτούσε τους λογαριασμούς του. Πενηντάρης κακόχυμος, άνίκανος να δώσει ούτε τόσο δά, να χαρίση ούτε καν μιá στιγμή στον έρωτα, στη γυναίκα, μαρζιά της κι' άρωσθημένος όπως ήταν, ψιλαινεί μιá μερα ξαφνικά...

Νά είχε μάθει άραγε τίποτα; Νάχε μαντέψει; Λέγανε πώς στο Νοσοκομείο μέσα που θεραπευόταν, ήταν άμύλητος, δεν άκουε κανένα' ούτε φάρμακα έπαιρνε, ούτε συμμορφωνόταν με τις έντολές των γιατρών.

Μιá νοσοκίμα τόν έπισσε εν' απόβουδο χειμωνιάτικο ν' άνοιξη τό πασίθυμο και νι στέκεται με τά στήθια οίάνοιχτα στον παγωμένο άέρα.

-Τι κάνετε, του είπε...Τι κάνετε, για όνομα του Θεού.

-Κάνω εκείνο που πρέπει να κάνω, άποκριθήκε μ' ένα χαμόγελο μικρό στα

ώχρα του πνιυσμένα χείλια.

Κι' όμως, αυτή κρυβόταν τόσο καλά. Φυλαγόταν όσο μπορούσε καλύτερα. Πήγαινε μακριά, στ' άπόμερα τη; μεγάλη πολιτεία. Εκεί που είχε νοικιασμένο και έπιτουτό έπιλωμένο ένα σπιτάκι για να συναπαντιέται και να βρίσκειται με τόν... Βαρίδη! Είχε μαλακώσει; Είχε νικηθή;... Μπορεί και μονάχα από καριότσιο να τούχε παραδοθή, σε μιá στιγμή άηδίας και πλήξης για την άλαση και στεία ζωή της.

Κατόπιν, λίγο καιρό πριν πεθάνη ό άλλος, ήρθε κι' ό καρπός της άνομιάς; να δώσει λίγη χαρά στις μέρες της. Γεννήθηκε τ' άγόρι της, δώρο καρηγορίας στη λειψή και στερεμένη υπαρχή της.

Όλοι τ' όπιστευαν και τό θαρούσαν παιδί του Λούτση. Τό βάφτισαν και με τ' όνομα του παππού του; Λαζαρόνη.

Εκεί, ο' αυτό τό πατρικό σπίτι των Χατζάδων που τό κατοικούσε τώρα αυτή, και γερμένη στις πλούσιες στόφες του καναπέ, όνειροπολούσε κι' έφερνε έμπρός της τό περασμένα...έκει γεννήθηκε μοσχαναθάρθηκε μεγάλωσε κι' έρπασε τά έστά του χρόνια τ' άγόρι της.

Κι' ό Βαρίδης ήτανε κιá ό ταξιτικός έραστής της συνήθειας και της άνάγκης. Ήσυχος, μετρημένος, πήρε την έπιχειρηση σά διευθυντής κιá στα χέρια του, και της έδωσε φερά. Την ξάνοιξε, τη δυνάμωσε, την ξάκλωσε, και τά πλούτη όλο κι' αύξαναν και συνάζονταν γι' ατήνη που την λάτρευε πάντα, και για τό παιδί τους.

Ό Λαζαρόνης; Λούτσης έφτά χρόνων κιá, δεν μπορούσε να μείνη στο σπίτι του. Δεν έβλεπε στο καλύτερο λύκειο της Αθήνας. Κάθε Κυριακή προί τόν έπαιρνε μονάχη της και τόν κατέβαζε στον Πειραιά. Ήταν ή μερα της χαράς της, άφιρωμένη στο παιδί και στο φίλτρο της μητέρας, στη στοργή για τό σπλάγνο της.

Εκείνος, ό Βαρίδης, τόβλεπε απόμακρο, συγκαταμένος στο αίτημά του, στερημένος άπ' τό πονηγούρι αυτό της άγάπης άλλου είλους, κιό γλυκειάς και κιό άνθρακινής. Έρχότανε τώρα για κάποια δουλειά τάχα, για μιá υπογραφή, μιá σηκατάθεση της κυρία; Λούτση, κάτι τό έκταχτο!

Γυμνιά χαιρετούσε τό παιδί, πνίνοντας τό αίτημα τό δυνατό, λατρωότας νά τ' άγκαλιάση, να τό σφιξη να τό φιλήση στί ροδοκόκκινα μάγουλα, να του ειπή δυό λόγια της καρδιάς του της κλεισμένης στα δεομά των τύπων και της άνάγκης.

Ήταν ό υπάλληλος, ό ψυχρός, ό τυπικός, ό κρατημένος σε άπόσταση... Εκείνη, μόλις τόν άνεχόταν κιá. Της είχε περάσει τό καριότσιο της ώρας και της στιγμής, και ξανάπεφτε τώρο κáli στον κύκλο της παγωνιάς, στο κρύο άντίκρουσμα ενός άνθράκου που της ήταν σαν ξένος, κότε χειρότερο, σά χαλαστής κι' αναποδογυριστής μιás ήσυχης άνεγνωιστής ζωής που την ποθούσε, της γαλήνης; μέσα στα πλούτη και στη θέση της στον κόσμο.

Τόν ξεμάκρινε! Μιá μερα του είπε όρθά - κοφτα:

-Κουσε Γιώργη! Ός που θα τραβήξωμε έτσι; Τό παιδί... Πήγε να πη... τό παιδί μας, μα κρατήθηκε ψυχή, άπονη, άνέκφραστη στο πρόσωπο σαν τη Γοργόνα που ήταν ζωγραφιστή για έμβλημα στο κατάστημα άπ' έξω. Τό παιδί... μεγαλώνει, θα έρθη στο σπίτι σε λίγο. Πρέπει...πρέπει να τελειώσωμε! Λέ θα ξανάρχεσαι κιá εδώ μέσα... θα τραβήξεις; άκομα κι' άπ' τό γραφείο, άπ' τη δουλειά. Θα σου δώσω ό,τι σου χρειάζεται να ζή; καλά ν' άνοιξης άλλη δουλειά...Νά φύγης κι' άπ' τόν τόπο μας; άν μπορείς... Πρέπει Γιώργη... Πρέπει.

Ήμινε ξερός κι' άφωνος. Την κοίταξε με μάτια κατίπληχτα σά ναχε πέσει κεραυνός άπάνω του.

Ξέτισε βαθιά μέσα στην παγωμένη εκείνη καρδιά του κρύου ύπολογισμού, του ζυγισμένου καλά νιτερέσου, καρδιά που μπορεί ναχε κληρονομήσει άπ' τόν πατέρα της, παιδί κι' αυτόν παλαιών κουρσάρων.

Συμμορφώθηκε τότε με τό θελήμά της. Μά κάτι άλλαξε μεμιás μέσα του. Ένας κλονισμός τόν συντάραξε. Ένιωσε ν' αναγυρίζονται τά πάντα στη ζωή του. Δεν άπόστερες τό χρήμα. Δεν έφτασε Ιταλιε κεί τό φιλότιμο. Άνθρωπος ζυμωμένος κι' αυτός με κατάστιχα, με δώσε-πάσε, με έμπορικές πράξεις, δεν μόρσεσε να ξεχωρίση τό ζήτημά του, από τόν αιώσιο γνώριμο κύκλο του. Πήρε τό χρήμα κι' έφυγε. Πήγε σε μιάν άλλη μεγάλη πολιτεία στα βορεινά μέρη της Ελλάδας.

Δυό τρία χρόνια δεν την ενόλησε καθόλου. Υστερα, κάποιον μεσημέρι καίσιωστήκε, χτύπησε την κορτα, άνέβηκε, και με τό θάρρος τό παλιό μπήκε σχεδόν μαζί με την ύπρητεια που τόν άνάγγειλε, στο γραφείο του σπιτιού της. Έγραψε τους λογαριασμούς της σ' ένα μακρουλό κατάστιχο!

Τόν κοίταξε μ' έκπληξη άπορημένη για τό γυρισμό και την καινούρια του

παρουσία. Δέν ταραχτήκα όμως ολότελα.

-Τι είναι Γιώργη... τι τρέχει; Του είπες άπλά, ήρεμα και ξερά, σά να είχε να τον δη από χτές μονάχα.

-Είνε... είναι ότι έγινα ένας χαμένος, ένας άληθης. Γ' άκους; Ένας έλεινός. Γάταιξα όλα. Τά ήπια όλα' τά γλέντησα όλα με γυναίκες... Έπαιξα την πίσρα μου και την καταφρόνια σου στο κρασί... στο σπίργο. Έπαιξα και τάχασα. Κυλιότηκα στο βούροκο' έσύ μ' έσπρωξες. Κι' όμως ήμουν ό άληθινός άντρας σου' ό πατέρας του...

Τόν αντίσποσε με μίαν άπότομη χειρονομία' του σταμάτησε το λόγο στη μέση, εκεί που δέν ήθελε κι' αυτή ή ίλια που φοβόταν να τον άκούση. Ύστερα, τράβηξε το συρτάρι, έβγαλε ένα δέμα χαρτονόμια και του τό κέταξε άπάνω στο γραφείο σά μια έξόφληση από χροές του μαγαζιού.

Γατεινωμένος, έξευτελισμένος, μά δουλωμένος πιά στο κακό, να πήρε, χαμογελώντας σαρκαστικά, πιασρόμησε προς την πόρτα, και κατέβηκε δύο δύο τα σκαλοπάτια, τραβώντας πάλι προς τά χαμηλά, προς τόν καινούριο του κόσμο... προς τόν ολεθρό... το χαιδι!

Άπ' κείνη τη μέρα όλο και φανιζόταν έπίμονα, ταχτικά σέ κρούφεις ώρες. Τη σκότιζε με τη ζητιανεία του, με τό πεινμα του, με τη φοβέρα... πώς θά τά πη όλα... όλα στο παιδι. Θα έκδικηθη, να της φαρμακώσει τη ζωή, όπως κι' αυτή φαρμακώσει τη δική του...

Και τό παιδι μεγάλωσε και τέλειωσε τό γυμνάσιο, άπομακρυσμένο, κλεισμένο στο λύκειο στην Άθήνα.

Κι' έπειτα; Πώς να τόχη πιά άπάνω... μακριά της; Πώς να μην καταβή να καθήση μαζί της; Τι θάλεγε ό κόσμος πιά;

Και ήρθε μια μέρα που ό Λάζαρος Λούτσης γύρισε στο σπίτι τους... ένας έφηβος δευμένος, μεστός άθλητικώς, με τούς τετραγώνους ώμους, τ' άτσαλένια μπράτσα του, κρατώντας άπ' τη δικιά της τη γενιά τη νησιώτικη, το στιβαρό κορμί, την άτρομη καρδιά, τό κρύο αίμα, και την άψύθυμη κουρσάρικη όμη.

Πώς να βολέψη τώρα τά πράτατα; Πώς να βάλη τάξη στη νέα κατάσταση που παρουσιαζόταν; Πώς να ξετινάξη τόν τρομαχτικόν έφιάλητη που της κλάκονε τά στήθια; Πώς να είναι μητέρα χαρούμενη ήσυχή στοργική, με την αιώνια φοβέρα άπάνω από τό κεφάλι της, πώς να λύση τό φοβερό πρόβλημα που ύφονόταν μπροστά της και να ξεκιθαρίση τη σκοτεινή άντάρα που έπε ρτε...

όλο έπεφτε πυκνή, άδυσώπητη, άμάχητη άνάμεσα σ' αυτήν και τό μονάκριβό της;

Τό βιβλίο που κρατούσε άνοιχτό, έπεσε από τά χέρια της κάτω. Ό κρότος την τρώμαξε, την ξύπνησε άπ' τη βαθιά της σκέψη. Μπροστά στον κίνδυνο, στη μέρα που σίμωνε και ζωγραφίζοταν μαύρη, άπειλητική πέρα στον όρζοντα έτοιμη να ξεσπάση, ν' άναποδογυρίση τό καλάζι του ταξιδιού της ζωής της, να τό κίμη συντριμμία και κομμάτια, σ' ένα μινούτο, τό αίμα της γενιάς της άνακόχλασε' ή ματιά της άγρίωσε, τά φρύδια της σούρρωσαν, ένιωσε να χροχια της ν' άτσαλώνονται έτοιμα ν' άρπάξουν τό τιμόνι για τόν άγώνα, τόν πόλεμο τη μέση με τά στοιχεία.

Πέρασαν τότε άπ' τό νου της λύσεις τρομαχτικές, άγριες, όρμητικές. Έφτανε ίσως τό έγκλημα, και τό λογάριζε, τό ζύγιαζε ψόχραιμα, με μάτι άτρομο και σταθερό όπως θά ζύγιαζε στην άποθήκη μια κυλούρα καταμύσκοινα. Έπειτα πολύ άπίτομα ξανάπεφτε στη γυναίκα φύση, στην άτολμία, στην άδυναμία. Δείλιαζε μπρός στον άλλο κίνδυνο... στο σκάνδαλο, και τό κεφάλι της έγεργε, και τά χέρια της με τις στιγμένες γροθιές άνοιγαν σιγά-σιγά τά δάχτυλα και κρέμονταν παραλυμένα και τρεμάμενα. Άνατριχίαζε κι' έτρεμε μονάχα και με τη σκέψη άκόμα για τό σχέδιό της...

Ό Λαζαρόνης είχε γυρίσει στο σπίτι και κλείστηκε στην κάμαρά του. Σουρούπιανε τό φθινοπωριατικό ένεινο δειλινό. Άπ' τό παραθύρο του κοίταξε τη θάλασσα που μανιασμένη βογκούσε σπάζοντας στους όρθόστητους βράχους κάτω στα ρίζα της βραχουσειράς της Φρεατύδας, εκεί όπου περήφανο άγναντεύοντας, προς τό πέλαγο, ύψωνόταν τό σπίτι των Χατζάδων.

Έσπάζον τά κύματα και ψήλωναν ώς τό δρόμο άπάνω. Ό άρμυρός άνασασμός της θάλασσας έφτανε ψηλά και του γέμιζε τά έφηβικά του στήθια τά διάπλατα και στρογγυλεμένα, του δρόσιζε τό πρόσωπο και του νότιζε τά χέλια που άπάνω τους ή ήβη καλεύοντας, άρρινε τόπο σιγά-σιγά νικημένη έμπρός στον έρχόμενο άνδρισμό που μόλις σημεωνόταν στ' άπάνω χέλι του πρόορα σ' ένα χνουδι από δύο φτενές λιανές γροαμίες τριχούλες. Τά μαύρα του μάτια, όμοια τά μάτια της μάνας του, πάσχιζαν να στίσουν μακριά τά σκοτάδια κι' άπλώνονταν στο πέλαγο, για να ξεδιααλύνουν τόν άθέατο κίνδυνο' κίνημα κληρονομημένο κι' αυτό από τούς πρόγόνους του, ένστιχτο ριζωμένο βαθιά του.

Τά χαμηλωμένα σύννεφα ξεσπασαν σε δυνατή άσπρη βροχή. Χοντρές σταλαγματιές ήρθαν με τ' άνειόλογο και του μουσκεψαν τό μέτωπο. Έκλεισε τις γούλιες και τά παρθυρογάλια, κι' άναψε τη λαμπίτσα του γραφείου του.

Στη γειτονική κάμαρα που κρατούσε ή μητέρα του, βασίλευε γαλήνη άπόλυτη. Ούτε ψίθυρος καν δέν άντηχούσε πίσω άπ' τη μεσοπορτα που τούς χώριζε. Δέ νοιάστηκε άν ήταν μέσα ή μίνα του, ή όχι!

Έάρνω, μες την άκρια σιγαλιά, άκουσε, στην άρχη σά χαμηλόφωνες κουβέντες. Πρόσεξε καλύτερα. Οι φωνές δυνάμωναν, ψήλωναν κι' άντηχούσαν τόσα καθαρότερα. Γ' αυτό του έπιασε ένα δυό λόγια κοιμμένα. Μιά γυναίκα φωνή-θά ήταν της μάνας του. Η άλλη, άντρεικεια βαριά σάν άνθρώπου θυωμένου, φωνή φοβέρας, βραχνή, άγρια, φωνή λύσσης και μανίας.

-Δώσε μου... δώσε μου ό,τι έχεις... έχω άνάγκη να πιώ, να πιώ... να παίξω!...

Σίμωνε στην πόρτα. Έβαλε τ' αυτό του, κι' ύστερα έσκυψε και κάρφωσε τό μάτι στην κλειδαρότρουπα. Είδε στη μέση της κίμαρας έναν κουρσέλη βρόμικο, με γένια άξούριστα ήμερών, άναμαλλασμένο με λασπωμένα παπούτσια με μάτια κόκκινα άλκολικού' ψηλό ξερακιανό με μακριά πόδια, που φαίνονταν να μην τόν βαστάν καλά, με τά δυό χέρια άπλωμένα και σφιγμένα σε γροθιές κατά τη μίνα του.

Τόν είδε να προχωρή καταπάνω της.

-Δώσε μου, σου λέω! Άνοιξε τό συρτάρι με τό καλό, 'άλλιως θά γίνω κακούργος... φονιά:!

Δέν έβλεπε τη μητέρα του, που πισωδρομούσε προς την πόρτα... Άκουσε τη συγγήνη άνάσα της, κι' άνάμεσα σε λυγμούς δυό τρία λόγια κομμένα άσυνάρτητα:

-Όχι όχι... σκότωσέ με κακούργε! Ποιός είσαι;

... Ποιός είσαι; Σκότωσέ με λοιπόν! Σύγκαιρα, άκουσε ένα θόρυβο, έναν κρότο σάν από σώμα που πεφτε χάμω: μια κραυγή πνιγμένη, ένα στεναγμό...

Άνοιξε με βία την πόρτα με μια σπρωξιά και όρμησε καταπάνω στον κακούργο. Είδε τη μητέρα του ξεπλωμένη άνάγυρτα στο πάτωμα να παλεύη, να μάχεται κρατώντας με τά δυό χέρια τόν άλήτη όσο μπορούσε μακριά της. 'νάσαινε βαθιά και γρήγορα. Έκείνος άπάνω στο μεθύσι του και στο πάθος του την κρατούσε άπ' τά μαλλιά και της τράνταζε τό κεφάλι.

Χόμηξε σάν ένα μικρό θηρίο μ' όλη τη δύναμη τών δεκαξή χροών του, γυναικασμένη και πειθαρχημένη σά γυμναστήρια' τόν άδραξε από τούς ώμους, τού κατέβασε μια γροθιά πίσω άπ' τό κρανίο και τόν ξάπλωσε στο πάτωμα...

Άγκαλιάστηκαν κι' οι δύο τους, σφιχτηκαν και κυλιόνταν μ' όλη τη λύσσα και τη μανία που τούς έδινε ό κίνδυνος.

Ένός τόν έσφιγγε άπ' τό λαρύγγι με τ' άτσαλένια δάχτυλά του. Προσώπο με πρόσωπο. Ένιωθε τά χνώτα του να βγάζουνε από βαθιά τη μέρα του κρασιού και του σπύργου. Άκουε τ' άγχομαχητό του που πνιγόταν. Μιά - δυό βλαστήμιες πρόστυχες, χοντρές πνιγνηκαν άνάμεσα στα κτρινωμένα δόντια του.

Σε μια άπελπισμένη προσπάθεια μπροστά στον κίνδυνο, στο θάνατο της άσφυξίας, έναν' έκείνος ένα κίνημα: Τινάχτηκε άποτραβώντας πίσω τό κεφάλι κι' έλευτέρωσε τό λαιμό του. Με τά δυό λιπόσσεκα κοκκιλιάρικα χέρια του, που τούς έδωσε έξαφνα δύναμη ό φόβος και ή άπόγνωση, άρπαξε τό παιδι άπ' τη μέση, τό άγκάλιασε, τό περιέκλεισε, και τό έσφιγγε... τό έσφιγγε ως που μέσα σ' αυτό τό υπεράνθρωπο σφίξιμο, τό άπλερο κορμί άρχισε να λυγίζει, να πνιγεται να σπαρταρά να σφαδάζει όπως ένα μωσαράκι, σά γλυστερά βρόχια ενός μεγάλου φιδιού.

Πού την έβρισκε όλη αυτή τη δύναμη ό Βασιδής;

Ήταν ή πρώτη, ή μοναδική φορά που τόν άγγιξε, που τόν είχε έπιτέλους στην άγκαλιά του... σώμα με σώμα, σάρκα με σάρκα: τό ίδιο του τό αίμα... τό παιδι του!

Κι' ό φόβος πιά για τη ζωή του ξεχνιότανε κι' ό κίνδυνος λούφαζε, κι' ένιωθε άγάλια-άγάλια να τόν περιχώνη, να τόν τυλίγη ένα άλλιώτικο αίσθημα που έρχόταν σφοδρό κι' άκράτητο μέσ' άπ' τά βάθη της μαρτυρεμένης καρδιάς, και ξεχνόταν και πλημμυρούσε κι' άπλώνε προς τά χέρια, κι' έκδηλωνόταν σ' ένα άγκάλιασμα τρελό, σ' ένα σφίξιμο υπεράνθρωπο: Κι' άσυναίσθητα όλο ένεινε τά μπράτσα του, όλο κι' έσφηνγε άφηνόμενος σε μια παντοδύναμη προσταγή, σε μια φωνή που ξεπνύουσε αίφνίδια κι' άντηχούσε μέσ' από τά έγκστα (μια: νεκρωμένης καρδιάς που ζυπνύουσε μεμιάς σ' άλλον κόσμο!

Ό μικρός ένιωθε πώς πνιγόταν... τέλειανε! Άσθανόταν τό αίμα στο κεφάλι. Τά μελήγγια του χτυπούσαν σά με σφυριά. Μέσα στην άγωνία του, ξύπνησε άπότομα και σ' αυτόν τό κληρονομικό της μίνας, του και της καλιάς

γενιάς τῶν κουρσάρων. Τὸ ἄγριο κι' ἀκατάλυτο ὀρμέφυτο ἀντίκρου στὸν κίνδυνο καὶ στὸ θάνατο. Νὰ τὸν πλερώσει... νὰ τὸν πλερώσει ἀκριβὰ!

Μιά στιγμὴ, λευτερώθηκε τὸνα χέρι του... Τόχωσε γοργά, βιαστικά στὴν τσέπη του, καὶ τράβηξε κάτι. Δὲν ἦταν τίποτα σπουδαῖο πράμα. Ἐνα; σουγιά; μισρόνικκος πού τὸν εἶχε διαλέξει μιὰ μέρα καὶ τὸν πήρε ἀπ' τὸ μαγαζί. Τοῦ τὸν εἶχε χαρίσει αἰτίιστα μὲ τὸ ἴδιο της τὸ χέρι ἢ μητέρα του!

Μὲ τ' ἄλλο χέρι, στενόχωρα μὰ καὶ μὲ θέληση ἀδάμαστη καὶ πεῖσμα, ἀνοιξε σιγά-σιγά ἕνα κελίδι τόσο δά, πέντε ἔξη πόντους...

Ὁ Βαρίδης, εἶχε λασκάρει λίγο τὰ μπράτσα του. Ὑστερα, μὲ πιότερη δύναμη ξανάσπριξε ἐκεῖνο τὸ κορμί μὲ πόθον ἀκράτητο, μὲ λαχτάρα... σὰν πατέρα πιά. Χνῶτο μὲ χνῶτο. Στόμα μὲ στόμα!

Σὲ λίγο ἔσκυψε τὸ κεφάλι, καὶ τὰ βρωμερὰ χεῖλια του ζητοῦσαν σὰν ἀπὸ βρῦση μὲ κρύο νερὸ νὰ σμιξοῦν τ' ἀγνὰ χεῖλια τ' ἀγοριοῦ... τοῦ παιδιοῦ του.

Κι' ἔσφιγγε... κι' ἔσφιγγε, καὶ ἡ μικρὴ κελίδα ἄρχισε νὰ μπαίνει, νὰ γλιστρᾷ ἀνάμεσα στὶς δυὸ πλευρὲς καὶ τὸ στέρνο του, δυὸ δάχτυλα χαμηλότερα ἀπ' τὸν ἀριστερὸ μαστὸ του.

Κι' αὐτὸς, ἔσφιγγε... ὅλο ἔσφιγγε μὲ τ' ἀγκάλιασμά του... ὡς πού τὴ βοήθησε ἀθελά του νὰ φτάσει ἴσαμε κεῖ πού χρειαζόταν!

Ἄνοιξε μὲ μιὰ τὰ χεῖρια, πούπεσαν παραλυμένα στὰ πλάγια. Στρογγύλεψε, γούρλωσε τὰ μάτια σ' ἕνα βλέμμα ἀπορημένο, κατάπληκτο, καρφωμένο ἀπάνω στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ του, σὰ νὰ ρωτοῦσε... τί τρέχει, τί μοῦ γίνεται;

Ὑστερα, τὰ πόδια του λύγισαν καὶ μὲ μιὰς σύγκομος σωριάστηκε καταγῆς.

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ - ΛΑΥΡΑΣ

## ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ

### ΕΛΕΥΣΙΝΑ

Πέλαο σμαράγδινο στὴ γῆ τοῦ Ἑλευσινίου οἱ σπόροι  
τᾶγγέλου ὁ κρίνος μήνεμα καὶ τίχερούσιο ρόδι  
μὲς' ἀπ' τὰ στάχια μ' ἔλαφρὸ στάγιο σανδάλι πόδι,  
περνᾷ ἢ Θεὰ κι' ἀκολουθεῖ τ' ἀπειρογάμου ἢ κόρη!

### Η ΕΛΛΗ ΤΟΥ ΚΟΛΩΝΟΥ

Θροῖζει ἢ ἑλλὰ τοῦ Κολωνοῦ μὲ τὸ γλυκὸ καρπὸ της  
καὶ τ' ἀσημόφυλλο κοσμεῖ τὸ τριτογένειο δόρυ,  
φλόγα ἑλαρῆ τὸ λάδι της καντήλι στὸ ναὸ της  
π' ἰνθοῦνε οἱ λύγχοι ἀστερισμοὶ στὸ τέμπλο οὐρανοφόροι.

### ΙΟΥΔΑΙΑ ΘΥΜΕΛΗ

Τοῦ Βάχχου ὁ Θησαυρὸς κρεμαῖ τὸ ρουμπινὶ του μέλι  
τᾶρχαῖο συμπόσιον, ἢ ὠδὴ κι' οἱ τραγικοὶ του Θρηνοὶ  
στάχραντο Δισκοπότηρο ὁ Θεῖος Νυρῖος πίνει,  
κ' οἱ Δώδεκα τὸ αἶμα κρασί στὴν Ἰουδαία Θυμέλη!

## Η ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΑ

Βάχχε, Δημήτηρ, Ἄθηνᾶ τοῦ Κόσμου ἅγια τριάδα  
τ' ὀλύμπου καὶ τῆς Βηθλεέμ πηγὴ ψαλμοδική.  
Αὐλὸς, κιθάρα ἢ σύριγγα, ἀρχαία καὶ νέα χορδὴ  
τρίμορφ' ἢ δάδα τῶν Θεῶν κ' ἢ Βιβλικὴ λαμπάδα.

## ΔΥΟ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

### I

Ἡ Ἑλλάδα μιὰ φρεϊκίαση καὶ παλμὸς  
φτεροῦ Ἀρχαγγέλου καὶ Βυθώνεια λύρα  
ἢ Ἑλλάδα κρίνος κ' Εὐαγγελισμὸς  
φραγγέλιο καὶ τραγοῦδι καὶ πορφύρα!

### II

Μιὰ λαμπαδηδρομιά! Χρυσὸς οἱ δάδες  
μιὰ λυρικὴ ἀποθέωση νικῶν,  
πάνω ἀπ' τὰ μαῦρα κάστρα τῶν ἑπῶν  
γιγάντιες δαφνηφόρες οἱ Ἑλλάδες!

## Η ΟΣΤΡΙΑ

Ἡ Ὄστρια τεχνουργεῖ στὸν κάβο ἀνάγλυφα  
γρῦλες, ἠρώων μορφὲς καὶ προσωπεῖα  
ἠχολογᾷ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀνεμοσίφουνα  
τὴν ποντοπόρα της σταυροφυρία.

## Η ΚΡΑΥΓΗ ΤΟΥ ΓΛΑΡΟΥ

Ἐψώνει ὁ γλᾶρος τὴν κραυγὴ ἀργυροῆχη  
σ' ἄγχι λυτρωτικὴ αἰθεροβασία,  
καὶ τὸ πανὶ ἀπ' τὴ Δῆλο ἐναντιώνεται  
στοῦ Αἰγαίου τὴν ἀδυσώπητη πορεία!

## Η ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΗ

Ἀφήνει ἢ θαλασσόπαπια τὸ θρηνο της  
νὰ ταξιδεύει ἀλοῆ ποντοποροῦσα  
στὸν κάβο ἢ σοροκάδα φρίσσει ὀλόγυμνη  
γυμνὴ ἀναδυομένη κυματοῦσα.

ΠΡΥΛΟΣ ΚΡΙΝΙΩΣ

ΕΙΜΑΙ ΕΝΑΣ ΕΡΓΕΝΗΣ...

...Κι' ἐγὼ θ' ἀρχίσω νὰ τραγουδάω  
 γιὰ νὰ ἴδουν πὼς δὲ φοβάμαι...  
 ΣΑΙΞΠΗΡ

Εἶμαι ἓνας ἐργένης,  
 πὺ ἀλλάζει κάθε χρόνο κάμαρα.  
 Ἔχω ἓνα κρεββάτι, μιὰ καρέκλα,  
 ἓνα μικρὸ γραφεῖο, λίγα βιβλία.  
 Ὅλα φτηνὰ κι' ἀγορασμένα  
 παληώσανε μαζύ μου κι' ἀπὸ μένα.  
 Δὲν ἔχω οὐτ' ἓνα «ἱερὸ κειμήλιο» φυλαγμένο,  
 μήτε, κληρονομιά, ἓνα λῆφτρο πολέμου:  
 Εἶμαι ὁ τελευταῖος ἀπόγονος  
 μιᾶς οἰκογένειας τοκογλύφων!

Τὸ βράδι, ὅταν γυρίζω  
 μὲ βῆμα ἀργὸ στὴν κάμαρά μου,  
 κανένας δὲ μὲ περιμένει.  
 Μάτια ὅλη τὴ μέρα ὁ μὸχθος  
 ζητιάνεψε τὸ μερτικό του!  
 Μόλις φωτίζει ἡ λάμπα μου, ἀντικρῶζω  
 τὴν τρολλὴ μορφὴ τοῦ Βίν Γκόγκ  
 μὲ τὸ γυαλένιο βλέμμα  
 καὶ τὸ κομμένο αὐτί, πὺ περιμένει  
 τὴν πίπα νὰ τοῦ ἀνάψω τὴ σβυσμένη.  
 Στὸ πλάι του φαίνεται - παλιὰ φωτογραφία -  
 πάνω σὲ μιὰ γέφυρα εἰδυλλίου,  
 ἡ κοπέλλα πὺ στὰ ὄνειρά μου ἀγάπησα,  
 σὰ νὰ μὲ βλέπει, νὰ μοῦ λέει:  
 « Πέρασα πιά ἀπ' τὴν ἄλλη ὄχθη - ξέχασέ με! »

( «Ὁ, σὰν δὲν ὑπάρχει οὐτ' ἓνα καλοσῶρισμα,  
 τὸ αὐτί σου ἀκούει μακριὰ μέσα στὴ νύχτα,  
 ἀκόμη καὶ τὸ πέσιμο ἑνὸς φύλλου  
 ἀπὸ τὸ δέντρο τῆς ἐλπίδας πὺ σαλεύει  
 μὲ τὸνα του χέρι ἓνι παιδάκι! » )

Εἶμαι ἓνας ἐργένης,  
 πὺ ἀλλάζει κάθε χρόνο κάμαρα.  
 Ἔχω ἓνα κρεββάτι, μιὰ καρέκλα,  
 ἓνα μικρὸ γραφεῖο, λίγα βιβλία,  
 καὶ μιὰ ψυχὴ πὺ μάτια ψίχνει  
 λίγη ἡσυχία νὰ βρεῖ καὶ λίγη ζέστα...

ΙΟΡΓΗΝΙΚΗ ΣΟΛΥΓΓΗ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΛΕΞΙΟΥ



ΣΤΑ ΛΙΟΚΙΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ὁ τόπος, λέγανε, ξεραίνεται τὸ  
 καλοκαίρι. Τὰ δέντρα ἔμεναν πὺ  
 μακριὰ κι' ὅταν σίμωνε ὁ μαῖστρος  
 σκύβανε καὶ τὸν ρωτοῦσαν:

- Δὲ θάρθουν οἱ ἀγριόπαπιες;

- Δὲ θάρθουν. Οἱ λίμνες θὰ ξεχει-  
 μάσουν κι' ἐφέτος στὸ νότο...

Ἡ γῆ δὲ μᾶς εἶπε τίποτα γιὰ τὰ  
 παραγάδια. Ὁ ἐπιχειρηματίας ἦταν  
 ἓνας νεαρὸς κύριος μὲ γαλάζια μά-  
 τια πὺ δὲν ἤξεραν νὰ τραγουδοῦν.  
 Πήγαινε προστὰ μὲ τὸ ἄλογο του  
 κι' ὁ ἥλιος στάθηκε στὸν ὄχτο νὰ  
 ξαποστάσει κι' ὕστερα ἀρχισε ἡ  
 συγνεφιά.

Θὰ καθαρίζαμε τὰ βουῖρα καὶ θὰ  
 ὀργώναμε χωράφι. Τὰ σπῖτια τοῦ  
 κάμπου ἀνοιξαν τὰ παράθυρά τους  
 καὶ μᾶς κοίταζαν. Ἀπὸ κεῖ ἐρχόταν,  
 κούτσα-κούτσα, μιὰ μυροδιὰ ἀπὸ  
 πίκρα καὶ τὰ χελιδόνια τρώμαξαν  
 καὶ σκόρπισαν.

- Γιατί;

- Λένε γιὰ τὴ σπορὰ. Ξέρουν πὼς  
 ἦταν πρῶτα θάλασσα. Οἱ πατεράδες  
 τους ψάρευαν σαρδέλλα.

- Ψευτοφυλλάδες, δὲ βαριέσαι!

Ἐμεῖς θὰ ρίξουμε ἀραποσίτη...

Τὰ βουῖρα τσίρισαν.

Ἐμεῖς εἶμαστε δίχως ὄνειρα. Ὁ  
 ἐπιχειρηματίας μᾶς βρῆκε σ' ἓνα  
 γυμνὸ τοπίο καὶ μᾶς ἔδειξε πάλι τὸν  
 οὐρανὸ. Ἦταν κάτι σύγνεφα πούχαν  
 βάλει πλώρη γιὰ τὴ δύση.

- Ναί, βλέπουμε.

- Ἐκεῖ εἶνε τὰ Λιόκια. Λέου νὰ

σκάψουμε καὶ νὰ σπείρουμε γέν-  
 νημα.

- Κι' εἶπαι;

- Ἄν θὰ πιάσει, θὰ φυτέψουμε  
 καὶ σπῖτια. Θαρθεῖτε;

Γυρίσαμε καὶ ψάξαμε γιὰ τοὺς  
 δρόμους. Εἶχε καθῆσει στὴν ἄλλη  
 ἄκρη τὸ σούρουπο καὶ τοὺς μάζευε.  
 Ἔμενε μονάχα τὸ τοπίο, ἓνα,  
 στοόγγυλος ἀπὸ ἐρημιά. Κατόπι  
 συνάξαμε πάλι τὰ μάτια μας.

- Ναί, εἶπαμε, θαρθοῦμε. Δὲν  
 εἶνε ἄλλος δρόμος...

Ὅπως πήγαίναμε, βγαῖναν οἱ  
 ἐλπίδες κόκκινες-κόκκινες καὶ κόβανε  
 τὴ σιωπὴ. Στὸ βουνὸ πῆραν στὴ  
 ῥάχη τους τὰ σακκιά μὲ τὸ σπῖρο,  
 τίς ἀείνες καὶ τὰ φυτάρια καὶ μεις  
 ἀνεβήκαμε σὰν πουλιὰ. Ἀπ' τὴν  
 κερφή εἶδαμε στὴν παλάμη τῆς γῆς  
 μιὰ μαύρη βούλα.

- Ἐχει λάσπη;

- Ὁχι, εἶνε τὰ Λιόκια.

- Σκούρο τὸ χῶμα. Μελανί.

- Εἶνε ἀπ' τίς βροχές. Τὸν περα-  
 σμένο χειμῶνα πέσανε πολλὰ νερὰ...

Ἐμεῖς εἶχαμε δεῖ ἐκεῖ κάτω στὴν  
 πολιτεία περσότερες μπόρες καὶ δὲ  
 νιαζόμαστε. Ὁ Ρωτῆς ἀκούμπανε  
 στὴν καρδιά μου καὶ προχωροῦσε.  
 Αὐτὸς δὲ βρῆκε καμμιὰν ἐλπίδα.  
 Ἦταν φορτωμένος ἓνα σακκί τῆς  
 ρίγας καὶ μιὰ τσάπα σὰν τὸ δρεπάνι  
 τοῦ χάρου. Πολλὲς φορὲς στεκόταν  
 καὶ μιλοῦσε μὲ τὸν ἑαυτό του.

- Δὲν ἦταν ἄλλος δρόμος;

- Βέβια, ἀπαντοῦσε κείνος, ἦταν

ένας. Είχε νύχτα όμως, μύριζε από κυπαρίσσι. Τι να τόν έκανες τόσο νωρίς!

Ο επιχειρηματίας είπε μόνος του για τὰ Λιόκια.

«Μετά τόν άνεμοστρόβιλο τὰ ψάρια πάσχιζαν να πιαστούν απ' τὰ φτερά του, στο τέλος όμως πέφτανε και ψόφαιαν. Η θάλασσα πήγαινε σαν τρελλή κι' εκλαιγε... Αργότερα τὸ χῶμα έπηξε και μόνο πού άνθιζε πάνου στο τσόφλι ένας κήπος από αλάτι».

Εμείς δέν είχαμε ούτε αλάτι απ' τόν άλλο χρόνο και γλυφόμεστε σα νάταν μέλι.

Η κόρη τού γιατροῦ με τή μητέρα της ήρθαν ύστερ' από μιὰ βδομάδα.

Τις πρώτες μέρες μαζεύονταν γύρω-γύρω τὰ παιδιὰ τῶν γιδάρηδων, είχαν περάσει στο λαιμό τους κάτι θεώρατα τροκάνια και μᾶς κοροΐδευαν. Ο Ρωτῆς άφηνε πάλι τήν αξίνα του.

-Κι' έδῶ πού σκάβω γῶ, ήταν θάλασσα;

-Εφτοῦ; Η περσότερη.

-Τι θέλουμε τότες! Φυτρώνει γέννημα στη θάλασσα;

-Βέβαια, τι θέλτε...

Όταν φάνηκαν οί κυρίες, ή γῆ δέν είχε λύπη. Η Αρετούλα φοροῦσε μιὰ κάτασπρη ψάθα και μᾶς σκέπασε ὅλους. Ο επιχειρηματίας τούς έδειξε τὸ χῶμα πού ξαστέρωνε κι' ύστερα έβαλε πάνου στο δάχτυλό του ένα ὄνειρο πού χοροπηδοῦσε.

-Τοῦ χρόνου θά φέρουμε και τὰ φῶτα. Θάχουν ριζῶσει τὰ σπύτια και θά τὰ ριζῶσει στίς σκεπές.

-Ναι, θυμᾶμαι. Σάν και τότες...

-Λέτε για τὸ ζαχαροκάλαμο;

-Γιὰ κείνο. Εμείς κρυώναμε πολύ και φύγαμε.

Η Αρετούλα έγυρει τήν ψάθα της κι' έπεσαν δέκα παγερός μέρες. Κατόπι ή γιατρίνα τόν ρώτησε για τὸ ζαχαροκάλαμο:

-Τι έγινε με τίς φυτείες;

-Τίποτα. Τὸ χῶμα ήταν από πέτρα, έπειτ' από σα; δέν ξανάδαμε τόν ήλιο ούτε στα περίχωρα.

-Βλέπετε λοιπόν πού τὸ λέγαμε;

Η θύμηση άνοιξε μιὰ πορτούλα και λέρασαν.

Ο επιχειρηματίας θάβανε ζαχαροκάλαμο στη Βόνα. Η γιατρίνα κι' ή κόρη της ήρθαν απ' τούς βράχους και τούπαν πῶς τὰ μέρη κείνα ήταν ψυχρά κι' άγρια. Τότες γύρισε να κοιτάξει τήν Αρετούλα κι' ή γῆ πέτρωσε περσότερο.

-Κι' ή βροχή δέ σκεβρώνει τὸ χῶμα;

-Όχι, λένε πῶς πληγώνεται και φεύγει.

-Εμείς θά σκάψουμε ..

Τὸ συνεργεῖο είχε μείνει δυὸ βδομάδες, δούλεψε στην άρχή με κασμά και στο τέλος έρριξε και δυναμίτη. Η Αρετούλα πήγαινε σπάνια, τὸ ἴδιο πάντα απ' τούς βράχους. Στα χέρια της είχε δυὸ σκοῦρα σκληρὰ γάντια ἴσαμε τούς άγκῶνες. Οί εργατες θυμοῦνταν τίς πέτρες και λέγανε πῶς τάχε φέρει από κεί.

-Σκάψατε πολύ;

Ο Ρωτῆς μέτραγε τούς ρόζους στα δάχτυλά του.

-Όσο πληρωνόμεστε. Στο τέλος βρήκαμε και μάραμα.

-Και τὰ γάντια;

-Ο άφέντης άναβε φωτιά στη σκηνή του, μα κείνα δέν άπλωναν να πυρωθοῦν.

Επειτα οί κυρίες ξανάπαν για τὸ άραποσίτι:

-Και νομίζετε πῶς θά πιάσει;

-Ναι. Η γῆ φαίνεται πιὸ τρυφερή και τὰ βεῦρλα καθάρισαν νωρίς. Να δείτε!

Πῆρε ένα κομμάτι χῶμα, φύσσηξε τὰ λέλια απ' τὸ αλάτι και τὸδοσε στην Αρετούλα. Κείνη τόνιξε στη χούφτα της κι' έπεσαν λίγες κλωστίες από μαῦρο νερὸ.

-Η λιμνα, είπε. Στὸν κάμπο τὸ ξέρουν ὅλοι και δέν έρχεται κανείς να καλλιεργήσει δῶ πέρα.

Ανέβηκε και σκάλωσε στην ψάθα της.

Η γιατρίνα είχε πάει κατά τή σιωπή.

-Και ποιὸς δοκίμασε;

-Τι λέτε! Εἶνε κάτι νερὰ, κάτι νερὰ πηχτὰ σαν τὸ βράδι...

Ο επιχειρηματίας πιάστηκε απ' τήν κορδέλλα κι' έκανε να περάσει στα μάτια της. Εμείς τάχαμε δει, ήταν ένας βούρκος σαν τὰ Λιόκια.

-Ναι, βλέπω. Και πιστεύετε πῶς θά πάει ἄδικο ὁ σπόρος;

-Σ' αὐτὴ τή λάσπη, τι να ριζῶσει!

Υστερα οί ήσκιοι δέσανε ὅλο της τὸ πρόσωπο.

Αρχίσαμε απ' τὸ βορινὸ σύνορο κι' αν δέ βρῖσκαμε νερὸ θά παραγγέλναμε για τὰ βῶδια. Οί ζευγολάτες ήταν μισακάτορες στην άγωνία μας και θά ὀργωναν για λίγο κρασί και τρεῖς-τέσσερες ἱστορίες απ' τήν καταχθιασμένη μας πόλη.

Γ' άπάνου χαντάκια τὰ χτυπήσαμε στα πλευρὰ και μάτωσαν. Ηταν ένα μαῦρο ὑγρὸ σαν τούς ήσκιους τῆς Αρετούλας. Οί εργατες βράχηκαν, τὰ πουκάμισά τους λέρωσαν με μιὰ μούντζα στην καρδιά.

-Νερὸ! Νερὸ!

Φώναξαν.

Εμείς οί άλλοι τρέξαμε να ξεπλύνουμε τὸ ροῦχο τους και τή φωνή τους. Κοιτάξαμε χάμου και ή λάσπη ξεφλούδιζε ακόμα. Ο επιχειρηματίας ρώτησε για τίς κυρίες:

-Δέ φάνηκαν ακόμα;

-Πῶς! Τὰ νερὰ βγήκαν άπότομα και μᾶς πιτσιλίσαν. Εἶδατε πόσο μαῦρα εἶνε;

Κείνος πάτησε στην ψυχὴ του και κοιτάξε μακρινότερα.

-Ναι, σα νάπεσε ή νύχτα...

Οί άλλοι είπαν πάλι για τὰ νερὰ:

-Μά γιατί, άφέντη;

-Δέν ξέρω! Άκουσα πῶς ὁ γιατρός έπαθε ήμιπληγία.

-Κι' ή λάσπη; Ποῦ βρέθηκε τὸση λάσπη;

Κείνος ανέβηκε πιὸ πάνου ακόμα.

-Μά εἶνε γέρος. Τώρα θαχει περάσει τὰ έβδομηντα...

Κατόπι ήρθε τὸ φεγγάρι κι' ή δουλιὰ κράτησε ὤς τὸ πρωί. Τὸ φεγγάρι πήγαινε από τόπο σε τόπο κι' όταν τὸ χῶμα βούρκωνε, πηδοῦσε τρομαγμένο. Κάπου - κάπου σκάλωνε σ' ένα ξεχασμένο βούρλο και μᾶς έδειχνε με τὸ δάχτυλό του πῶς ή γῆ βύθιζε.

Εμείς δέν είχαμε ὄνειρα και χωνόμεστε στη λάσπη ὤς τὸ γόνατο. Ο Ρωτῆς πού κολλοῦσε πότε-πότε, ξαναρώταγε για τόν άλλο δρόμο.

-Δέν ήταν ή δέν τόν είδαμε;

-Είχαμε μείνει μεσ' στο σκοτάδι, Ρωτῆ. Για θυμήσου πού δέ βρῖσκαμε οὔτε μονοπάτι να πάμε σ' ένα σπύτι!

Τὸ πρωτο σκάψιμο ξακολούθησε μιὰ βδομάδα. Είχαν χτυπηθεῖ τὰ σύνορα γύρω-γύρω κι' έβγαλαν εν' αὔλακι μπλάβο νερὸ πούμεινε στασιμο λίγο πιὸ κάτω. Ο επιχειρη-

ματίας ἔλεγε πῶς θὰ φύσσιγε τὴν Κυριακὴ κι' ἢ θάπαιρνε τὸ αὐλίκι ἢ θὰ τὸ πάτρωνε.

-Μέσ' στὸ καλοκαίρι;

Κεῖνος κοίταξε πάντα πρὸς τὸν κάμπο καὶ μᾶς μιλοῦσε γιὰ ἓνα ἀέρι ποὺ μύριζε κιόλας ἀπ' τὸ βριδιά.

-Ἦταν μιὰ κρίση, εὐτυχῶς; πρὺ δὲν ἄρρηξε κανένα κινὸ σημάδι. Θαρθεῖ!

-Ὁ ἄνεμος;

-Ναί, καὶ θάχει τὴν ἴδια ψίθα.

\*Εὐεῖς εἶχαμε λερωθεῖ ὡς τὴ μέση καὶ φωνάζαμε πῶς; θέλαμε καινούργια βριδιά. Ἡ λάσπη τότε στα ροῦχα μας κάτι σκοῦρες ἀτελεισίες, ἀνεξίτηλες. Ἀργότερα μπήκε καὶ κινάσικα, ἔφτασε κι' ἴσαμε τὴν ψυχὴ μας καὶ τὴ μουντζιλιάσε.

Αὐτὸ-τρεῖς πόνεσαν γιὰ τίς μέρες ποὺ δὲν ἔβλεπιν μέσα τους.

-Καὶ πρῶτα εἶχαμε τὰ ποικάμισί μας. Γὰ τετῶναμε στὸν ἥλιο καὶ θυμούμαστε τὴ ζοῆ...

-Γιὰ σκέψη! Πηγαίναμε κί πιὸ πέρα, υαντεύαμε τοὺς καιροὺς.

-Κι' αὐτὸν, δὲν τὸν εἶδαμε κι' αὐτὸν;

Γὴν Κυριακὴ φύσσηξε ὅπως περιμένναμε. Ἦρθε μιὰ βουὴ καλπάζοντας κι' ἢ λάσπη πετάχτηκε δυὸ μέτρα ψηλὰ γιὰ νὰ τὴ δεῖ. Ὁ ἀγοφύλακας ἐρχόταν ἴπ' τὸν κάμπο, μέτρηγε τὸν ἐλαιῶνα καὶ τὸ νούμερο τοῦ φτεράκισε. Τὸ πηλίκιό του γελοῦσε μὲ μᾶς.

-Βρήκατε ψίθια;

-Ἐμεῖς, κύριε ἀγοφύλακα, δὲν πᾶμε γιὰ θαλασσινὰ. Σκάβουμε...

-Ἐ, καὶ μὲ τίς ἀξίνες πιάνεται ἡ σαρδέλλα; Καλὲ, ρίχτε δίχτια μὴ μαζέψτε τίποτα!

\*Ὁ ἐπιχειρηματίας σφύριξε νὰ ξαναρχίσουμε. Ἴσω; σὲ λίγο νάβρuche κι' οἱ λάκκοι θάκλειναν.

-Λένε καὶ γιὰ τὸ γιατρὸ. Πῶς παῖε τώρα;

-Σὲ τρεῖς μέρες σίγουρα θὰ φτάσουνε στὸ Καρνακὸ.

-Γιὰ τὴν ἡμιπληγία;

-Τὶ λέτε! Στὸν κάμπο δὲν εἶχαμε τέτιο πράμα αὐτὸ τὸν καιρὸ.

-Ἐῖτανε πῶς; ἐπιθ' ὁ γιατρὸς...

-Αὐτὸς ὁ σιδερίνθρωπος; Κάθε ἄλλο! Ἐγὼ ξέρω πῶς; ἔφυγαν ὅλοι τους γιὰ τὸ Κιρνακὸ.

-Γιὰ τὸ Καρνακὸ!

-Ναί. Ἀγόρασαν ἐκπὸ στρέμμα-τα θὰ βάλουνε σταφίδα καὶ κινουδιές.

-Καὶ στὸν κίμπο;

-Θὰ κριτήτουν βέβια κι' αὐτὴ τὴν περιουσία. Γιὰ τὸ Καρνακὸ ἦταν σκέψη τῆς κόρης τοῦ γιατροῦ. Ἡ δεσποινίς; Ἀρετοῦλα ἤθελε στὴν ἀρχὴ νὰ σκάψει ἐδῶ σὲ σᾶς, μὰ εἶπε πῶς ἢ γῆ δὲν ἄντεχε γιὰ τέτια πράματα...

\*Εὐεῖς σκίζαμε ἀκόμα τὴ λάσπη. Εἶχαμε χωθεῖ ἴσαμε τὴν κοιλιά στὸ χῶμα καὶ δὲ βλέταμε πιά τὸν ὀρίζοντα.

Σὲ λίγο κάποιος βύθισε περσότερο κι' ἔμτηξε μιὰ φωνὴ σὰ θάνατο:

-Βουλιάζει, πιιδιά, σῶστε με!

Τρεῖσαμε κί προφτάσαμε τὸ κερφίλι του. Στὸ λαιμὸ του μύριζε ἓνα; κύκλος γῆς, ὁ τελευταῖος. Ριχτήκαμε ὅλοι, ἀρκώσαμε τὸ βουρκο μὲ τὰ χέρια μας κί τὸν πήγαμε ὡς τὸν ἥλιο.

-Ἐῖνε μέρα;

-Ἐχει καιρὸ νὰ βασιλέψει.

-Κι' ἐγὼ ποὺ δὲν τὴν ἔβλεπα!

\*Ἐπειτὴ εἶπαμε νὰ σταματήσουμε.

Κάναμε ὅλοι μιὰ χλασὴ κι' ἢ χλασὴ πῆρε τὸ δρόμο γιὰ τὸν ἐπιχειρηματία.

Κεῖνος τὴν εἶδε λασπωμένη στὸ πρόσωπο κι' ἀπόρησε:

-Πῶς;

-Ναί, ἂν ξεκοιουθήσουμε θὰ βουλιάσουμε. Ἡ γῆ ἀνοίγει ὀλοένα. Ὁ μπάρμπα Φραντζῆς κόντεψε νὰ χάσει γιὰ πάντα τὸ φῶς...

\*Υστερα ρώτησε τὸν ἀγοφύλακα:

-Καὶ τί θάσπερνε δῶ ὁ γιατρὸς;

-Μὰ δὲν ἦταν αὐτὸς. Ἡ κόρη του εἶχε ἓνα ὄνειρο, οἱ σπόροι ἦταν ξενικοὶ. Κανεὶς δὲν ξέρει, κανεὶς. Εἶπε στὸ τέλος μόνον πῶς ὁ τόπος δὲν εἶχε τὰ συστατικά.

-Εἶχα ἀρχίσει ἐγὼ;

-Βέβαια. Μετὰ ἀπὸ σᾶς ἔβγαλε τὸν τόπο ἄγονο.

\*Ὁ μπάρμπα Φραντζῆς σκούπιζε ἀκόμα τὸν τρόμο ἀπ' τὴν καρδιά του.

Ρωτήσαμε τὴ γῆ καὶ τότες μᾶς εἶπε γιὰ τὰ πεζόβουλα. Ἡ θάλασσα πιάστηκε ἀπ' τὸ σίφουνα κι' ἄφησε μιὰ μικρὴ, ξερὴ λίμνα. Χάμου στὸ νοτιοδυτικὸ μέρος εἶχε μείνει ἢ φωνὴ τοῦ μπάρμπα Φραντζῆ.

-Ἀκοῦτε;

-Ναί, βουλιάζει. Βουλιάζει κί πέρα.

-Παντοῦ βουλιάζει.

\*Εὐεῖς γυρίζαμε καὶ θυμούμαστε

τὰ βουρλα. Στὴ ράχη μας βάραιναν πάλι τὰ σακκιὰ μὲ τὸν ἀραποσιτό-σπορο.

-Νὰ, ἐκεῖ θάσπερνα γῶ.

-Κι' ἐγὼ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά. Συλλογιόμουν πῶς; τὸ κάθε ἀραποσιτόκλαρο θάβγανε εἴκοσι τρουμπούκια.

\*Ὁ ἐπιχειρηματίας ἔμπαινε μέσ' στὴν κουβέντα καὶ γύριζε καὶ κείνος πρὸς τὰ πίσω. Ἐμεῖς λέγαμε ὅλο γιὰ τὴ γῆ:

-Καταραμένος τόπος! Ἀκόμα νάτη ἢ μαυρίλα του... Βλέπεις, ἀφέντη;

Αὐτὸς ἔφτανε ὡς τὸν κάμπο.

-Ποῦ νὰ δεῖς! Δὲ φαίνεται τίποτα πιά. Λένε πῶς τὸ Καρνακὸ ἀπέχει ἀπὸ κεῖ ἑκατὸ χιλιόμετρα. Καὶ τὸ τραῖνο ἔχει φύγει ἀπὸ μέρες...

\*Ὁ Ρωτῆς σκόνταψε στὴν ἴδια πέτρα.

-Δὲν ἦταν ἄλλος δρόμος; Δὲ θυμάσαι σὺ, ἀφέντη;

\*Ἐγὼ τοῦ ἀπάντησα πῶς ἔμενε τὸ κυπαρίσσι.

Πίσω μας ἐρχόταν περπατώντας ὁ ἥλιος καὶ μᾶς κοροῖδευε.

ΤΑΚΗΣ ΔΟΞΗΣ





ΚΑΙ ΝΑ ΚΑΙ ΤΩ ΚΑΙ ΝΑ ΚΑΙ ΣΥ

Και να πού, πάλι, η παγωνιά βρήκε σβυσμένη τη γωνιά,  
μ' ένα παμπάλαιο κούρβουλο στην άκρη πεταγμένο  
και να πού, κάθε τι, πού τη φωνή σου μούφερνε στ' άφτι  
και τη μορφή σου, χάθηκε στη σκόνη βουτηγμένο.

Και να κ' η γάτα μου η Ριρή, με τ' ακατάπαντο γρι-γρι,  
κουλουριασμένη πάρα καί με σκέψη με κυττάζει,  
ένω απ' τη στέγη σιγαλά, πάνω σε τόνο ρε ή λά,  
μονότονα και θλιβερά, μιὰ κεραμίδα στάζει.

Και να κι' ο σκύλος μου ο Μπωτέ, της γειτονιάς τ' άφάν-γκατά,  
σιμά άπλωμένος στη γωνιά, αρχινάει να ροχαλίζει,  
ένω το τίκ - τίκ στη σκεπή, πού διακόπτει τη σιωπή,  
μηνάει στη σκέψη μου νωθρά πώς έξω ψιχαλίζει.

Και να και γώ και να και σύ, πού μιὰ μισέρια περισσή  
μεσοστρατίς μās έρρίξε με τó σταυρό στον ώμο,  
γυρνώντας μες στα σκοτεινά της δυστυχίας μας τὰ στενά,  
ζητάμε μάταια νάβρουμε της εύτυχίας τó δρόμο!

ΓΥΝΑΙΚΕΣ...

Γυναίκες πού άσυναίσθητα  
στης άτιμίας τη σφαίρα  
σās έφεραν μιὰ μέρα  
της νιότης τὰ φτερά.

Γυναίκες, πού ο πόνος σας  
σās μάρανε τη ζήση,  
γυναίκες πού χει σβύσει  
για σās κάθε χαρά.

Γυναίκες, πού τó βλέμμα σας  
έθόλωσ' η λαγνεία,  
γυναίκες, πού η άνία  
σās σβύνει την πνοή:

Γυναίκες, π' απ' τó γέλιο σας  
η πίκρα άργοσταλάζει,  
γυναίκες, τó μαράζι  
πού τρώει σας τη ζωή.

Γυναίκες, πού της «άνομης»  
σās βάλαν τη σφραγίδα,  
γυναίκες, πού σās είδα,  
στο πλάι μου μιὰ βραδιά,

τη θλίψη και τόν πόνο σας  
στά στήθια μου τόν νιώθω,  
τόν κάθε σας τόν πόθο  
τόν νιώθω στην καρδιά.

ΔΙΟΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΗΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τό παράθυρο ήταν όλάνοιχτο στο  
φθινοπωρινό φώς. Άπ' τó περα-  
σμένο βράδυ φυσούσε ένας άέρας  
και τὰ δρουάκια τών κήπων είχαν  
γεμίσει πληγωμένα φύλλα και χρυ-  
σάνθεμα. Τó χώμα μύριζε όπως  
όταν είναι ύγρασία κι' άνοίγουν  
τάφους. Περούσαν γλήγορα-γλή-  
γορα στον ουρανό άσπρα σύννεφα  
χωρίς βροχή και στέρεο σχήμα. Για  
νά βρέξη έπρεπε ο άγγελος της νύ-  
χτας νά χαθῆ για πάντα και να  
γίνη βιθειά σιωπή.

Ήταν μονάχος κοντά στην πόρτα  
με τὰ μάτια γεμάτα ιπ' τη μελαγχο-  
λία του φθινοπωρινού τοπίου. Άν  
είχε τίποτα να σκεφτῆ. Τó καλοκαίρι  
φινόταν τόσο μακρυνό και σά θα-  
μένο σε χιόνια. Τώρα ζούσαν τὰ  
πυκνά δάση τυλιγμένα στα βαθιά  
τους τραγούδια. Όταν φτάνουν οι  
σκοτεινές ημέρες με τὰ ταραγμένα  
νερά βρίσκουν ξανά τó χαμένο έαυ-  
τό τους και τὰ μυστικά τους. Άργό-  
τερα δε μπορούσε να ξερή τι θα γι-  
νόταν. Ίσως να σταματούσαν όλα  
ήρεμα και τó βράδυ νάπεφτε σ'  
έναν κόσμο νεκρό πιά.

Στό δωμάτιο κυριαρχούσε η σιγή  
σά να χάθηκε κάποιος. Έλειπε απ'  
τη μέση τó μικρό τραπέζι και  
κάπως ήταν έτσι πού χει μείνει άδειος  
ο χώρος. Φυλλοροούσαν στο θαμπό  
άνθογαλί τρία μεγάλα χρυσάνθεμα  
χωρίς νερό. Κάπου-κάπου περούσε  
στον καθρέφτη μιὰ σκιά και χανόταν.  
Έκει στη γωνιά είχε μαζευτῆ τó

άρωμα κάποιων ώραιων στιγμών  
και μιās λέξης. Θα περούσε λίγος  
καιρός και θα εξατιμίζοταν. Μά κείνα  
τὰ ύγρά μάτια πού ύφαίναν γύρω  
μιὰ γλυκειά βραδυνη άτιμόσφαιρα και  
χανόνταν στο βάθος, δε θα ξεχνιόν-  
τουσαν ποτέ.

Ήρθε τó μικρό άγόρι μ' ένα  
βιβλίο στο χέρι και τó πρόσωπο σά  
νάταν άνοιξη. Τῆ νύχτα δεν είχε  
άκούσει τó θόρυβο του άέρα. Και  
κοιμήθηκε ώρσία μ' ένα γαλάζιο  
όνειρο κι' ένα μισάνοιχτο ρόδο  
στά χείλη.

-Πού είναι; τó ρώτησε.

-Άν ξερω. Τó παρόθυρο ήταν  
άνοιχτό;

-Ναι.

-Μῆ την πήρε ο άέρας;

Αίσθάνθηκε στο λαιμό και να  
τόν πνίγη. Αυτό δε θα τó πιστευε  
ποτέ.

-Μου τόλεγε χτες πώς θα την  
έπερνε ο άέρας. Μά...

-Και δεν έμεινες κοντά της να την  
κρατήσης;

-Νόμιζα πώς δε θα μπορούσε  
να την πάρη.

-Μά είναι άέρας και...

Δε μίλησε. Ύστερα τ' άγόρι  
έφυγε με τó βιβλίο κλειστό και τó  
κεφάλι γερόμενο στο στήθος. Του  
φάνηκε τότε πώς ήταν μιὰ άπέραντη  
έρημιά χωρίς κανένα δέντρο και  
μιὰ καμπάνα πού χτυπούσε άργά-  
άργά, όπως όταν κηδεύουν τόν Ίη-  
σοῦ κίτου από γοιθικά τόξα.

Ἡ ματιά του περιπλανήθηκε στ' ἀδειανὸ δωμάτιο. Καθόταν ἄλλες μέρες σὲ κείνη τὴν ἄκρη πού τὸ φῶς πήγαινε μὲ τὰ μάτια της. Ἦθελε ὄλο νὰ τῆς λέει. Ὅταν μιλοῦσε, κείνη μίκραινε-μίκραινε καὶ γινόταν ἕνα τόσο δὰ παιδάκι. Τότε τὴν ἀγαποῦσε πὶο πολὺ καὶ χαμήλωνε τὴ φωνή του γιὰ νὰ μὴν καταστρέψῃ τὴ μικρούλα της εὐτυχία. Ἦταν τόσο λεπτή, σὰν ὄνειρο καὶ δὲ μπορούσε νὰ πιστέψῃ πὼς τὴ βρῆκε, γι' αὐτὸ τρόμαξε μήπως διαλυθῆ, μὴ γίνῃ σύγνεφο καὶ χαθῆ γιὰ πάντα. Καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ τὴ χάσῃ. Τῆς εἶχε ὑποσχεθῆ νὰ τῆς δείξῃ τὸν ἥλιο κι' ἕνα ταξίδι ἀκόμα γιὰ τίς χῶρες τῆς ἀνατολῆς.

-Μίλα μου, μίλα μου... Ἡ φωνή σου ἡμερεύει τὸ θεριὸ πού μὲ βασανίζει.

Καὶ τῆς ἔλεγε γιὰ τὸν κόσμο. Πὼς πρέπει νὰ φτιάξῃς ἔτσι τὴ ζωὴ σου πού νὰ μὴν τὴ δεσμεύουν ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ δέντρα. Νᾶται σὺ μονάχα καὶ τὸ υἱτικὸ σου βάθος. Ἡ μοναξιά ἔχει μιὰ φθινοπωρινὴ μουσικὴ κι' ἕνα ἀδύνατο φῶς ἀπ' τ' ἀστέρια. Κλείς τὰ μάτια σου κι' ὄνειρεύεσαι ἄν καὶ ξέσης πὼς τὰ ὄνειρα μένουν πάντοτε ὄνειρα. Μιλᾶς μὲ τὸν ἑαυτὸ σου γιὰ τὴν οὐμορφιὰ πού εἶναι ὁ μόνος σου νόμος, γιὰ τίς ὥρες τοῦ χρόνου, γιὰ τὰ πουλιά καὶ τὰ δάση. Ἡ ὁμιλία σας εἶναι ἡσυχία καὶ μουσικὴ. Οἱ σκέψεις σου ἔλαφρες καὶ δὲ σὲ κουράζουν. Δὲ σ' ἐνδιαφέρει νὰ μάθῃς ὅ,τι δὲν ξέρεις. Ἐχεις πιὰ πιστέψῃ πὼς δὲν ἀξίζει νὰ προσπαθῆς γιὰ τὴν ἀλήθεια νὰ μὴν εἶναι τόσο μάταια κι' ἄσκοπα, σβύνουν καὶ χάνονται ἔτσι ὠραία ὅπως ἦσαν. Ὅταν σὲ μισήσουν τὰ δέντρα ἐπειδὴ καὶ σὺ δὲν εἶσαι δέντρο

κι' ὀρμήσουν νὰ σὲ ξεσχίσουν μὲ τ' ἀγκάθια τους ἐσὺ γελᾶς καὶ δὲν ταράζεσαι καθόλου. Γὸ ξέρεις ἀπὸ καιρὸ πὼς τοῦτα εἶναι ἀπὸ ξύλο, χωρὶς ψυχὴ καὶ χωρὶς μάτια. Ζοῦνε χαμένα σ' ἕνα σωρὸ ἀσχολῆς προσομένων πάντα μιὰν ἀνοιξη πού δὲ θᾶρθη ποτέ.

-Ἀλήθεια δὲν ἔρχεται ποτέ ἡ ἀνοιξη;

-Γιὰ τὰ δέντρα ὄχι. Δὲν ἔχουν ὠραία φωνὴ γιὰ νὰ τὴν τραγουδήσουν. Ἔτσι θὰ μένουν πάντα γυμνά μὲς στὸ σκοτεινὸ τους χειμῶνα.

-Κι' ἐμεῖς;

-Ἐμεῖς, βλέπεις, ἀνοιξαίμε ἕνα δρόμο γιὰ νὰ περῶσιν τὸ φῶς. Ὁ οὐρανὸς μᾶς οὐκίνοι οδοπέταλα. Εἴαστε δυὸ ἀνᾶχοι πού συναντήθηκαν καὶ γι' αὐτὸ κρατᾶτε στὰ χέρια μας ὅλα τὰ μουσικὰ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀστειριῶν.

Κυλοῦσαν ἤτιχα τὰ δάκρυα ἀπ' τὰ μάτια της. Καὶ κείνος δὲν εἶχε ἄλλο νὰ πῆ.

-Τι σκέφτεσαι;

-Τίποτα.

Ἀπλῶσε τὸ χέρι του γιὰ νὰ τὴν χαϊδέψῃ στὰ μαλλιά. Μὰ δὲ βρῆκε παρὰ τὸ κενὸ κι' ἔπεσε ξανά στὴ θέση του. Τότε θυμῆθηκε πὼς ἐκείνη τὴν εἶχε πάρε ὁ ἀέρας τὴν περασμένη νύχτα καὶ πλησίασε λυπημένος στὸ παράθυρο. Ἐβλεπε πέρα τὴν ταραγμένη γραμμὴ τῆς θάλασσας κι' ἔλεγε στὸν ἑαυτὸ του πὼς δὲν ἔκανε καλὰ νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ τοῦ χαθῆ. Κείνη τὴ στιγμὴ πέρασε κάποιος στὸ δρόμο καὶ τὸν χαιρέτησε. Δὲν τὸν γνώρισε καὶ δὲν εἶπε τίποτα. Φόναξε μονάχα τ' ἀγόρι. Ὅταν μτῆκε στὸ δωμάτιο δὲν κρατοῦσε τὸ βιβλίον κι' ἦταν λυπημένο σὰ νὰ τοῦχαν κλέψῃ τ' ὄνειρο.

-Ποῖος μὲ χαιρέτησε;

-Δὲ τὸν εἶδα. Κανένας γνωστὸς σου θάταν.

-Ἦταν ξένος... Τὶ ἔχεις;

Τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ ἦταν δακρυσμένα.

-Τίποτα. Δὲν ἔπρεπε ὁμως ν' ἀφήσῃς τὸν ἀέρα...

Τοῦ χαϊδέψῃ τὰ μαλλιά.

-Τὴν ἀγαποῦσε καὶ σὺ;

-Ναί. Τὴν εἶχα δὴ κάποτε στ' ὄνειρό μου. Κι' ἔβλεπε χάμου.

-Τῆς ἀξίζε. Ἦταν τόσο καλὴ, τόσο καλὴ καὶ μονάχη.

Τὸ παιδί μαζεύτηκε στὸ παλτό του καὶ χάθηκε ἀλαφριά.

Θυμῆθηκε τότε, ἀπ' τὰ δάκρυα τ' ἀγοριοῦ, ἕνα πρωῖνὸ πού φιλόβρεχε κι' ἔκανε κρῦο. Τὴ νύχτα εἶχε χάσει πέρα τὸν ἑαυτὸ του κι' ἦταν ἕνα πρᾶμα χωρὶς ψυχὴ καὶ μάτια. Σὰ χαμένος ἀνάμεσα στὰ δέντρα. Ἦρθε κοντὰ του μὲ μιὰ φωνὴ τρυφερὴ νὰ τὸν θερμάνῃ.

-Τὶ ἔχεις;

-Δὲν ξέρω. Πᾶμε στὸ νεκροταφεῖο;

Ἦρθαν στὸ νοῦ τῆς κατὶ νύχτας πού γκρεμιζόσαντε τ' ἄστρα στὸ σκοτεινὸ χάος κι' ἔλεγε πὼς κι' αὐτὴ ἔπρεπε νὰ χαθῆ, ἕνα ἀγαπημένο πρόσωπο σὰν τὸ κερί λιγνὸ καὶ κρῦο, κατὶ ἄλλοι θάνατοι ἀκόμα, μὰ δὲν ἠθελε νὰ τὸν πικράνῃ.

-Πᾶμε.

Ὁ δρόμος ἀγάμεσα στὰ γυμνά δέντρα ἦταν λασπωμένος καὶ γεμάτος σαπίφυλλα. Βαδίζαν στὴν ἔρημιᾶ, μόνο πού μιὰ γρηούλα μάζεψε χόρτα, κι' ἀπ' τοὺς τάφους ἔφτανε ἕνα ἀργὸ τραγούδι ξεκούρασης καὶ μακαριότητος, ὅπως νᾶταν ξάστερο χειμωνιάτικο βράδυ μὲ φεγγάρι. Τὴν ἐνοιῶσε νὰ τρέμῃ.

-Φοβάσαι;

-Ἐγὼ; Καθόλου κοντὰ σου.

Σκέφτηκε τότε, ὅταν εἶχαν πιὰ πλησιάσει τὴ μεγάλη σιδερένια πόρτα τοῦ νεκροταφείου, πόσο ἄχρηστος ἦταν στὸν κόσμον.

-Ἐδῶ κάποτε θὰ σταματήσῃ ἡ τρελλὴ μας πορεία.

-Μὴν τὸ λές, μὴν τὸ λές... Εἶσαι τὸ πᾶν γιὰ μένα.

Τοῦρθε νὰ γελᾶσῃ. Τὰ περασμένα καλοκαίρια, μιὰ νύχτα μὲ πολλὰ φῶτα καὶ μουσικὴ, εἶχε ξανακούσει τὴν ἴδια φράση.

-Μὴ μ' ἀκούς, καλὴ μου. Δὲν εἶμαι καλὰ σήμερα. Κάτι ἔχω, ἀλήθεια.

Τὰ μάτια της τὸν κρατοῦσαν ὀλόκληρο μὴ χαθῆ.

Πέρασαν λίγες στιγμὲς πού δὲ μπορούσε νὰ σκεφτῆ ἄλλο. Στὸν οὐρανὸ διαβίαιναν κατὶ μεγάλα μαῦρα πουλιά. Ἐνα ξερόφυλλο μπῆκε στὸ δωμάτιο νεκρὸ. Νόμισε πὼς πιὰ ἔπρεπε νὰ φύγῃ. Θὰ περνοῦσαν κατὶ βαριεῶ. Ὁρες ἀκόμα κι' ἔπειτα θὰ ξαπλωνόταν στὰ κυπαρίσσια ἡ νύχτα. Τότε...

Ξάφνου ὄρμησε πάλι μέσα τ' ἀγόρι. Φοροῦσε τώρα μιὰ λευκὴ χαρὰ.

-Κοιμήθηκες; Δὲν ἀκούς;

-Τὶ;

-Τὴν ἡσυχία. Ὁ ἀέρας ἔπαψε. Σάλεψε ἀπ' τὴ θέση του καὶ τὰ μάτια του φωτίστηκαν ἀπὸ μιὰ τελευταία ἐλπίδα.

-Ἀλήθεια, πού νὰ τὴν ἀφήσῃ;

-Δὲν ξέρω. Ἴσως στὴν ἀερογυαλιά. Πᾶμε.

Βγήκανε ἀπ' τὸ σπίτι καὶ τρέχανε. Ἐνας καινούργιος ἥλιος ἀρμέγιζε στὸ γαλάζιο στερέωμα. Τὰ σύγνεφα εἶχαν ὅλα περάσει πρὸς τὰ βουνὰ τῆς ἀνατολῆς. Πέρα γυάλιζε ὠραία ἡ θάλασσα. Κάπου κελαιδοῦσε κι' ἕνα πουλὶ πού δὲν εἶχε φύγει.

-Κάτια, φωνάζανε, Κάτια!  
Κι' απ' την άκρογαλιά έρχόταν

μιά μουσική που γέμιζε το φθινό-  
πωρο.

ΓΙΑΝ. Π. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ

### ΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΤΡΟΦΗ

"Ακαρπο πάει κι' αυτό το καλοκαίρι  
κι' είναι, σά να μη μάτωσε χυμός  
τη χαραγμένη φλοΰδα, απ' το μαχαίρι!  
Κ' είναι, σά να μη σπάθισε παλμός  
μιας πάλευκης φτερούγας τόν αϊθέρα  
στή γαλανή γραμμή του πέλαου, πέρα...

Γλυκιά ύποψία, που μ' έχεις συνηθίσει,  
μέ ρέμβη να προσμένω, έκστατική,  
τόν έρχομό σου μες από τη δύση  
και της άκρογαλιάς ή μουσική  
να μου μιλάει για σένα, με το κΰμα.  
Ποιά μοίρα σου άλυσόδεσε το βήμα;

Ποιά μυστική εймаρμένη έμπλεξε βίτα  
στό δρόμο σου τόν καλοκαιρινό,  
όπου όμοια κυπαρίσια έχω τά νιάτα  
κι' άγγίζουνε, βαριά, τόν ούρανό;  
Μά καρτερεί το νόημα, για ν' ανθίσει  
ρόδο άκριβό, το κάθε κυπαρίσι;

Αύγουστινό φεγγάρι, ούδ'ε σταγόνα  
χρυσάφι δέν περίσπε για μέ.  
Κ' είσαι σάν το φεγγάρι του χειμώνα!  
Μά σύντροφε τών έραστών χλωμέ,  
τά μάγια σου γι' αυτός μονάχα λύσε...  
Για μένα δέν υπάρχεις και δέν είσαι!

Για μένα, θελκτική μονάχα εικόνα,  
το φως του φετεινού καλοκαιριού,  
κλείστηκε στην κορνίζα του χειμώνα  
και στην κορνίζα ενός παραθυριού...  
Για μένα μιá σιωπή, που άλλο δέν ξέρει:  
"Ακαρπο πάει κι' αυτό το καλοκαίρι.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ



### Ο ΊΨΕΝ ΚΑΙ ΜΕΙΣ

Με τη «Νόρα» που παίχτηκε  
τελευταία στο Έθνικό Θέατρο κλεί-  
νει σχεδόν ο κύκλος τών νατουρα-  
λιστικών κι έμπρεσιονιστικών έρ-  
γων του Ίψεν που, δώ κι ένα χρόνο,  
αρχίστηκε να παρουσιάζουν οι διά-  
φορες άθηναικές σκηνές. Το θέατρο  
τούτο, που άνήκει στη δεύτερη πε-  
ρίοδο της ζωής του Νορβηγού δρα-  
ματουργού, είναι κείνο, απ' όλο του  
τό έργο, που άντεξε, καθώς δείχνει,  
στόν καιρό και κάθε τόσο-μέσα στην  
τελευταία πενηταετία - πόρρωσε να  
γυρίζει άλλεπίλληλα στη μνήμη τών  
Ευρωπαίων και να καλύπτει τα  
προγράμματα τών θεάτρων τους. Το  
άλλο του έργο (το ιστορικό ήρωικό  
θέατρο της πρώτης περιόδου με θέ-  
ματα και πρόσωπα παρμένα απ' τη  
σκανδιναβική παράδοση) δέν έχει  
σήμερα καμιά πέραση. Μένει όμοια  
ξεχασμένα στις βιβλιοθήκες καθώ;  
και το γαλλικό ρεαλιστικό θέατρο  
της ίδιας εποχής. Και δώ άκριβώς  
γεννιέται ή διπλή άπορία: Που ό-  
φείλεται άραγε αυτή ή έγκατάλειψη  
και, συνέχεια, ποιά αίτια δικαιολογεί  
τάχα, σήμερα το γεγονός, ότι εξακο-  
λουθεί, και μάλιστα με τόσο φανερή  
πρόθεση λειτουργίας, να παίζεται  
το ρεαλιστικό θέατρο του Ίψεν ά-  
ντίθετα με το παρόμοιο γαλλικό του  
ίδιου καιρού, αφού ούτε σε σύλληψη  
μά ούτε και σ' άλλες άρετές φαί-  
νεται να υπερέχει σημαντικά από  
κείνο;

Για το ήρωικό θέατρο του Νορ-  
βηγού δραματουργού θα μπορούσε  
να πει κανείς πως άκολούθησε το

γενικό κανόνα στόν όποιο υπόκειται  
κάθε τι φθαρτό στόν κόσμο μας.  
Για το δεύτερο ζήτημα όμως τά  
πράγματα περιπλέκονται κάπως.

"Ός τώρα το θέατρο του Ίψεν  
έπωμίστηκε πολλούς χαρακτηρι-  
σμούς. "Ο σπουδαιότερος και βαρύ-  
τερος όμως είναι μονάχα ένας: «Το  
Ίψενικό θέατρο είναι κοινωνικό». Κι  
έδώ φαίνεται μάλλον ότι βρί-  
σκεται ή λύση της ίψενολατρίας  
που, από καιρό σε καιρό, πιάνει  
τόν ευρωπαϊκό κόσμο.

"Ο Νορβηγός δραματουργός θεω-  
ρήθηκε-δίκαια ίσως για την εποχή  
του-ό σαλπικτής νέων ιδεών και ο  
δημιουργός νέων πνευματικών πε-  
ριοχών στόν τομέα της θεατρικής  
λογοτεχνίας. Οι ιδέες του άταβι-  
σμού, της κληρονομικότητας, της  
έγκληματικής διαστροφής, όπως και  
μερικές κυρίως ψυχικές άρρώστειες  
(πρωτοφανερωμένες τότε και σχεδόν-  
δέν είναι υπερβλή-άποκρυφιστικά  
σεβρισμένες σε χοντρές γραμμές,  
μέσα στα έργα του, έτσι που να μη-  
ροϋνε να γίνουνε καταληπτές από  
τη μέση πνευματική στάθμη του  
τότε κόσμου, παίξανε τόν πρωτα-  
γωνιστικό ρόλο στην εδραίωση της  
φήμης αυτής. "Υστερα ή, μ' άρκε-  
τούς άλλωστε δισταγμούς, ειρωνία  
κάποιων καθιερωμένων, και ή δια-  
στροφικά φιλελεύθερη μέχρις άναρ-  
χισμού στάση του προστά σε κά-  
ποια καθαρώς τοπικιστικά προβλή-  
μασα που μαγνητίζανε τόν τότε  
κόσμο, τόν έφεραν στην πρώτη γραμ-  
μή συμπάθειας του παγκόσμιου

κοινοῦ. Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτὴν τὴν προσφορά καὶ πέρα ἀπὸ τὴν τεχνικὴ τῆς σύνθεσης τὴν ἄλλωστε ἰσάξια μ' ἀρκετοὺς ἄλλους, σχεδὸν λησμονημένους νατουραλίστες ἢ ἐμπρεσιονίστες συναδέλφους του, (ἰσάξια καὶ στὴ σύλληψη τῶν θεμάτων καὶ στὴν οἰκοδομὴ τοῦ ἔσω-κόσμου τῶν προσώπων) κανένα ποιητικότερο ἢ ἰδεαλιστικότερο στοιχεῖο, καμμιά πυκνότερη σύνθεση ἢ πλατύτερα ἀνθρώπινη μορφή καὶ προπάντων καμμιά ἰδέα, ἃς ποῦμε, γενικότερα κοινωνικὴ δὲν ὑπάρχει μέσα στὸ ἔργο του, πού νὰ δικαιολογεῖ αὐτὴν τὴν κατ' ἀρχὴν φανερὴ προτίμηση τῶν εὐρωπαϊκῶν θεατρικῶν ἐπιχειρήσεων, περισσότερο δὲ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ θεάτρου τοῦ Νορβηγικοῦ δραματουργοῦ σὰν «κοινωνικοῦ» μὲ τὴ σημερινὴ ἔννοια τοῦ ὄρου.

Τὸ τελευταῖο τοῦτο ζήτημα πολὺς ἀντιφρήσεις φαίνεται πὼς θὰ ξεσηκώσει, καὶ τοῦτο γιὰτὶ μοναδικὴ πιά δικαιολογία τῆς ἰψενολατρίας πού μᾶς πιάνει κάθε τόσο εἶναι ἡ «κοινωνικότητα» τοῦ ἰψενικοῦ δράματος. Ἄς δοῦμε ὅμως ποιά εἶναι τὰ κοινωνικὰ συμπεράσματα πού ἀπορρέουν ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦτο καὶ ἀκόμα ποιά εἶναι ἡ θέση τοῦ ἰψενικοῦ ἥρωα μέσα στὸ κοινωνικὸ περιβάλλον ὅπως τὸ ἀντιλαμβανόμαστε σήμερα.

Ἐὸ Ὁσβαλντ λέει κάπου: «Δὲν μπορῶ νὰ συλλογιέμαι τοὺς ἄλλους. Ἄρκετὰ σκέπτομαι τὸν ἑαυτὸ μου». Αὐτὸ εἶναι, θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεὶς, ὀλόκληρο τὸ κοινωνικὸ πιστεύω τοῦ Νορβηγικοῦ δραματουργοῦ. Ὁ ἰδανικὸς τύπος τοῦ ἰψενικοῦ θεάτρου εἶναι ὁ μικροαγρότης ἢ ὁ μικροαστὸς. Ὁ μεσαῖος ὅμως αὐτὸς ἄνθρωπος δὲν ἔχει σχεδὸν

καμμιά σχέση μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμὸ ἀπὸ τὸν ὅποιο περιβάλλεται. Μὲ πραγματικὰ, λές, παθολογικὸ ἐγωκεντρισμὸ φροντίζει νὰ μὴ διατηρεῖ καμμιά ἐπαφὴ τόσο μὲ τὸ στενὰ γύρω του κοινωνικὸ σύνολο ὅσο καὶ μὲ τὴν πλατύτερη μάζα μέσα στὴν ὁτοία κινεῖται καὶ ζεῖ. Ἐνοχλεῖ τὸ δικηγόρο Χέλμερ στὴ «Νόρα» ἡ παρουσία τῆς κυρίας Λίντε. Τὸν ἐνοχλεῖ ἐπίσης καὶ ἡ παρουσία τοῦ μοναδικοῦ του φίλου, τοῦ δόκτορα Ράνκ. Τὸν ἐνοχλεῖ ὅλος ὁ κόσμος.

Εἶναι φανερὴ ἡ πρόθεση τοῦ συγγραφέα. Ἀποκεντρῶνσι συνεχῶς καὶ συστηματικὰ, ἀποκεντρῶνσι μὲ κάθε μέσο τοὺς ἥρωές του ἔτσι πού, μέσα πλέον σὲ μιὰ φριβερὴ ψυχικὴ καὶ κοινωνικὴ μόνωση, νὰ γίνεται μορετὸ νὰ χτυπηθοῦν ἀπὸ τὴ μοῖρα τοὺς μὲ περισσότερη εὐλογοφάνεια καὶ εὐκολία.

Μὰ τὸ ρεαλιστικὸ κοινωνικὸ θέατρο τοῦ Ἰψεν δὲ σταματᾷ ὡς αὐτὴ μόνον τὴν ἀντικοινωνικὴ ἀποκέντρωση τοῦ ἀτόμου. Ἡ μυστικοπάθεια καὶ ἡ θρησκοληψία, ὁ φόβος πρὸς τὶς ἄγνωστὰς μεταφυσικὰς δυνάμεις καὶ ὁ γκρίζος ὀρίζοντας τοῦ μυστηρίου τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν συμπληρῶνουν μ' ἀρκετὰ σαφῆ τρόπο τὸ ξεμάκρμα ἀπὸ τοὺς βασικοὺς νόμους τῆς ὀργανωμένης κοινωνικῆς διαβίωσης πού διέπουν τὶς σύγχρονες μάζες.

Μήπως ὅμως καὶ οἱ σχετικὲς μὲ τὴ γυναῖκα ἀπόψεις του εἶναι σὲ μικρότερο βαθμὸ ἀντιτιθέμενες μὲ τὴ σημερινὴ ξεκαθαρισμένη θέση τῆς γυναίκας, παράγοντα κυριαρχικὰ αὐτελεῖ, μέσα σ' ἓνα σωστὸ κοινωνικὸ σύνολο; Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα μὲ πολλὴ ἐπιτυχία τοποθετεῖ τὰ ζητήματα ὁ γιατρός Nordau (ὑπερβο-

λικὸς ἢ ρηχὸς κατὰ τὰ ἄλλα στίς κρίσεις του). «Ἡ γυναῖκα, γράφει, κατ' αὐτὸν (τὸν Ἰψεν) εἶναι νοήμων παντοῦ, ἰσχυρὰ καὶ γενναία ὁ δὲ ἀνὴρ βλάξ πάντοτε καὶ ἀνδρῶς. Καὶ ἡ μητρότης αὐτὴ δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Ἰψεν ὡς χαλινὸς τῆς γυναικὸς. Αἱ γυναῖκες τῶν ἔργων του ὑστερικαὶ καὶ νυμφομανεῖς ἀνδρογύνοι εὐρίσκουσιν ἀφόρητον πάντα ζυγόν. Τοιαύτη πρὸς τὴν γυναῖκα λατρεία καὶ τοιαύτη ἐπιδοκιμασία πάσης γυναικείας ἀκολασίας ἐξησφάλισε βεβίως εἰς τὸν Νορβηγὸν δραματουργὸν τὰς ἐπευφημίας...»

Ἄλλὰ καὶ ἡ κριτικὴ ἐνάντια στὴν ὑποκρισία καὶ στὸ ψέμμα στὴν ἀσυνειδησία τῆς ἀπληθείας καὶ στὴν ἀδικία δὲν ἀσκεῖται, μέσα στὸ ρεαλιστικὸ θέατρο τοῦ Ἰψεν, παρὰ σὰν

ἀπλὸ παρεπίπτον παραγέμισμα μὲ φανερὸ σκοπὸ πολλὰς φορὰς τὴν ἐξωτερικὴ κατανάλωτη. Ἡ κεντρικὴ κατεύθυνση εἶναι μία: Νὰ δημιουργηθεῖ ἡ πυκνὴ ἀτμοσφαιρὰ τοῦ πέρα ἀπ' τὸ φυσικὸ καὶ τοῦ ὑπερανθρώπινου, μὲ μοναδικὴ αἰτιολογικὴ θέση τὰ γενικά, ἀκόμα τότε, πορίσματα τῆς φυσιολογίας καὶ τῆς ψυχιατρικῆς. Τὸ ἴδιο ἀποσκοπεῖ καὶ ὁ συμβολισμὸς του. Τὰ σύμβολά του οὐδέποτε ἀποτελοῦν ἐξιδανικευμένες μορφές πού ξεπηθοῦν ἀπὸ τὴν ἐμπρακτὴ ζωὴ σὰν φωτεινὰ μετέωρα καὶ σὰν παροδείγματα. Ἄπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος εἶναι γλυμένες προτοπικότερες παραδόξων ἀνθρωποφύβων, τσακισμένων κάτω ἀπὸ τὸ βίρος τῆς ὑστερικῆς; τοὺς μόνωσης; ἢ τῆς μεταφυσικῆς; τοὺς ἰδεοληψίας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

## ΔΑΚΡΥΑ

Δε σ' εἶχα ἰδεῖ ποτε νὰ κλαις,  
τις παληές ὥρες τις καλές  
στις ἀνθισμένες μας ἀβλές  
πάντα ξεχείλιζες χαρὰ  
-πουλάκι μ' ἀπράγα φτερο-  
καὶ σκιες παιχιδίζαν τρελές  
στα μάτια σου τ' ἀστραφτερά...

Να κλαις ποτε δε σ' εἶχα ἰδεῖ...  
Μικρούλι ολόχαρο παιδί  
στὴ χλόη κυλιόσουνα - παληὰ  
ιστορία - καὶ σι' ἀπλεχτὰ μαλια  
μπλέκαν ἀνθοὶ, γῆς θησαυροί,  
καὶ ὁ ὕπνος σα ρχόταν νὰ σε βρεῖ  
φόραγες στέμα βασιληά...

Να κλαις δε σ' εἶχα ἰδεῖ ποτες...  
Για σε συχώρια φταις - δε φταις...  
Σου τίνανεν ἡ μυγδιλία  
λερκα φίλια στὴν τραχηλία,  
καὶ ἀπάνω ἀπ' τὸ ψηλο κλαδί  
ἐσκυβε ὁ σπίνος νὰ σε ἰδεῖ...

...Οἱ παληές ὥρες οἱ καλές  
μακριὰ πετάξαν. Κι εἶν' οἱ ἀβλές  
χορταριασμένες. Οἱ τρελές  
δὲν παιχιδίζουν τώρα σκιες:  
Τώρα - στιγμές μουντες, θολές -  
πρῶτη φορὰ βλέπω νὰ κλαις...

ΛΕΦΤΕΡΗΣ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ

Με μιὰ χαρὰ σὰ λυτρωμοῦ κορδέλα  
 με μιὰ πικρὴ ἀποροῆτεψη στὴ γλωμισσμένη ὄψη  
 ὄρες ἀνίας με καθυστερημένο ἐπισκέπτη τὸ θάνατο.  
 Μὰ πῶς κουράζει ἡ ἀργοπορία σὲ τέτοιες ὄρες  
 σὰν κλαῖν κι' οἱ σταλαχτίτες ἀπὸ πρόωρη βαρυστασία  
 με δυὸ ἀράχνες ὑψωμένες σὰ νεκρώσιμα στεφάνια  
 γιὰ νὰ σκεπάσουν τὸ κορμί τοῦ ἐρημίτη.  
 Ἔνα κλάμα ἕνα γέλοιο εἶνε τὸ συναίσθημα τῆς στιγμῆς;  
 μὰ πρὶν τελειώσεις τὴν ἱστορία σου γιὰ πάντα  
 τὸ νὰ μιλήσεις μόνος σου θάνε παρηγοριά...  
 Θάνε παρηγοριά νὰ θυμηθεῖς σὰν τελευταία ἀνοιξή  
 δυὸ γαλάζια μάτια πού κάποτε  
 τυφλώθηκαν νὰ περιμένουν γυρισμούς στ' ἀκροθαλάσσι  
 ἕνας ἄντρας λέει πρὸς τὸν ῥιζικό νὰ μείνει  
 ριζωμένος σὲ μιὰν ἀγρονη ἀμμουδιά  
 κοιτάζοντας κι' αὐτὸς τὰ μάτια τῆς ἀγάπης  
 με τὴν ἐλπίδα πῶς θὰ τὰ συναντοῦσε  
 ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀποδημία του στὴ σπηλιά.  
 Με μιὰ ἐρημικὴ λιτανεία  
 κλείνει κανεὶς τὴ ζωὴ του κάπως ἡδονικά.  
 Μέσα στὸ σπήλαιο θάνε καλὰ γιὰ μνήμα.  
 Τὰ ζούδια γιὰ κάποιες μέρες θάχουν τροφή  
 καὶ τὰ κόκκαλα σὲ πέντ' ἔξη παλάμες ὕψος  
 θὰ φτιάξουν ἕνα σκίτσο εὐτυχισμένου ἀνθρώπου  
 τοῦ ἐρημίτη πού πέθανε δίχως θόρυβο καὶ κλάψες  
 με θάνατο πού δὲ λύπησε κανέναν  
 κάτου ἀπὸ μιὰ γέρικη ἀετοφωλιά...

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

## ΙΝΑΜΟΡΑΤΑ

—Τι τάχα περιμένεις; Δὲ θὰ φύγης; Δὲς τὰ πλοῖα  
 ὄλο σὲ κρᾶζουν πού φορᾶς τοῦ πύθου πανοπλία.  
 Στῆς θάλασσας τὸ στήθος ἀκού τρελλὸ γιορτάσι.  
 Τὸ ψέμμα κεῖ, πού θὰ σὲ βρῆ, πού θὰ σὲ φτάσει,  
 τὸ σκηνοθετημένο μιᾶς θερμῆς ζωῆς τὸ ψέμμα,  
 —ἀδιαφορία— πού δὲν εἶναι τοῦ κορμιού σου θρέμμα.  
 Στὴν ἀγορὴν βραχόσπαρτιν ἀχτὴ χαρᾶς ἀνέχεια.  
 Που—πὲς μου, πού; - τὴ δύναμη θε νάρης γιὰ συνέχεια;  
 Τὴ φτιάχνεις μ' ἀχιρῶς; περὶδέρη. Κεῖ στὴν ἀκρία  
 θὰ βρῆς πολλὰ μαργαριτάρια τὰ θολὰ σου δάκρια  
 αἴθριο πού φουρτύνει θὲ σαρώσει τὰ κοχύλια.  
 Τὸ κύμα πού τὰ πῆρε θὲ κτυπᾷ; πικρὰ με ζήλεια.  
 Με σάπια φύκια τὸ κορμί σου ντύνεις; Θεῖα ῥίγη  
 καὶ θάρρος φέρει πού καρδιακὰ θὰ τὸ τυλίγη,  
 γιὰ τὴ νάρη μέρα πού δειλὴ - δειλὴ παλάμη  
 στὴν ἀμμο τὴν ὄρη θὰ θέλῃ χάρια γιὰ νὰ κάμη  
 μὰ θὰ τὰ σβῆ σκληρὰ με περιφρόνηση τὸ κύμα  
 πού θὰ γελάσει σὰν θ' ἀκούση ἀπὸ σὲ - Τι κρίμα!  
 Γιατὶ δὲ μπαίνεις στῆς ζωῆς τὸ μαγικὸ τὸ ῥέμμα;  
 Κύττα πού τοῦ σκαριού καπνὸς σὲ σένα κάνει γνέμια.  
 Τι τάχα περιμένεις; Δὲ θὰ φύγης; Δὲς τὰ πλοῖα.  
 Κοντὰ χειμῶνας, νάτος, πού μαδᾷ τὴν πικραλία.

ΝΤΙΝΟΣ ΣΠ. ΚΑΦΑΣΚΗΣ

ΜΑΗΣ - ΙΟΥΝΗΣ 1944

## Νεοελληνικὸς πολιτισμὸς

Ἡ μεταβολὴ πολλῶν ἀθηναϊκῶν  
 φιλολογικῶν περιοδικῶν σὲ πεδία  
 προσωπικῶν ἀντεγλήσεων τῶν συ-  
 νεργατῶν τους πού τὸ περισσότερο  
 ὀξύνονται σὲ κατώτερης μορφῆς  
 ἀγῶνες, δείχνει στὸ βάθος τὴν ἐ-  
 γωιστικὴ διάθεση τῶν ἀντιπάλων καὶ  
 γκρεμίζει ὄλο τὸ οἰκοδόμημα τῆς  
 ἐχτίμησης πού ἀπολαβαίνουν στὸν  
 πνευματικὸ μας κόσμο. Κι' ἄλλοτε  
 βέβαια τὰ φιλολογικὰ μας πράματα  
 εἶχαν τὴ συγκρούσεις καὶ τὴ μάχης  
 τους, αὐτὴν τὴ φερό ὅμως ἡ οὐσία  
 ἀπογυμνώθηκε καὶ τὰ πρόσωπα ἀπο-  
 κάλυψαν μίση, μπαλαφαρισμούς  
 καὶ κακεντρέχειες πού βάζουν σὲ  
 ἀμφιβολία τὴν πνευματικὴ τους  
 ὑλόσταση.

Εἰρωνικὰ σχόλια, φτηνὴ σάτιρα  
 ἀτόμων καὶ κειμένων, διακωμῶδηση  
 λογοτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, πνεῦμα  
 τῆς τελευταίας σκάλας, προδοσιὰ καὶ  
 κατηγορητήρια—ὄλα τοῦτα ἀποτελοῦν  
 μιὰ ἀποκαρδιωτικὴ εἰκόνα τῆς ση-  
 μερινῆς διανοοῦμενης πρωτεύουσας.  
 Κι' ἂν τὸ κακὸ γινότανε με κάποιον  
 ἰδεολογικὸ σκοπὸ, θὰ μπορούσε κα-  
 νένας νὰ συχωρέσει κάθε ὑπερβασία  
 καὶ κάθε μαχητικότητα. Τὸ ἄξιο  
 γιὰ ἐπίκριση εἶνε πῶς οἱ ἀφστρηγίες  
 καὶ οἱ τάσεις εἶνε χλευαστικὰ κατώ-  
 τερές καὶ σκοπεύουν τὴν ἐπίπλευση  
 τῶν μὲν με τὴν καταβύθιση τῶν ἄλ-  
 λων. Σὰ νὰ μίσηνε τόσο πολὺ ὁ  
 δύστιχος αὐτὸς τόπος καὶ νὰ μὴ  
 χωράει τόσες υεγίλοφύες!

Γιὰ μᾶς πού ζοῦμε ἀθόρυβα κι'

ἄκακα στὴν ἐπαρχία τὸ φαινόμενο  
 φυσικὰ εἶνε ἀηδιαστικὸ καὶ στὸ  
 βάθος μᾶς προκαλεῖ καὶ κάποια ἀγα-  
 νάχτηση. Δὲ νομίζουμε πῶς οἱ και-  
 ροὶ ἐπιτρέπουν τέτοιον ξεπεσμό τῶν  
 πνευματικῶν ἀνθρώπων στὴν Ἑλ-  
 λάδα. Αὐτοὶ με τὸ παράδειγμά τους  
 ὅσο καὶ νὰ θέλουν ν' αὐτονομάζο-  
 νται ἡγέτες μιᾶς ζωῆς καὶ μιᾶς φυ-  
 λῆς, δὲν εἶνε τίποτ' ἄλλο παρὰ  
 κοινότατα κοινωνικὰ ὄντα καὶ καλὰ  
 θὰ κάνουνε πρὶν συνεχίσουν τὴ συγ-  
 γραφικὴ τους παραγωγή, νὰ μοχθή-  
 σουν γιὰ μιὰν ἀκέρια καὶ στιβαρὴ  
 συνείδηση. Ἀλιότικα, προσβάλλουν  
 τὸ νεοελληνικὸ πολιτισμὸ καὶ μιὰ  
 μέρα ὁ λαὸς θὰ τοὺς γκρεμίσει μ'  
 ἕνα φύσσημα. Ἡ ὁμορφιά κι' ἡ  
 μεγαλοσύνη δὲν εἶνε νιτρεσό, δὲ  
 μποροῦν νὰ διαπομπεύονται καθῶς  
 ἀπ' αὐτοὺς σήμερα. Κι' ἔπειτα ἕνα  
 ἔθνος πού θ' ἀναστηθεῖ αὔριο, ἔχει  
 ἀνάγκη ἀπὸ δυνατοὺς καὶ συγκρο-  
 τημένους χαρακτήρες γιὰ νὰ πάει  
 μπροστὰ. Ὅχι ἀπὸ παλιανθρωπία.

Ω.

## Γιὰ τὴν Ἐπαρχία

Τὸ μηνιαῖο Ἀθηναϊκὸ περιοδικὸ  
 «Ὁρίζοντες» τοῦ κ. Μάριου Βαϊάνου  
 ἀνάγγειλε στὸ 50 τεῦχος του πῶς στὸ  
 ἐπίμεινο θ' ἀσχοληθεῖ «πλατεία με τὴν  
 ἐπαρχιακὴ διανοήση καὶ λογοτεχνία».  
 Ὅστεο' ἀπ' τὴν ἐντιμὴ ὑποστήριξη  
 τῆς πνευματικῆς ἐπαρχίας πούδειξαν,  
 ἐδῶ καὶ χρόνια, περιοδικὰ τῆς περιοπῆς  
 τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» καὶ  
 τῆς «Πνευματικῆς Ζωῆς», εἶνε ἡ πρώτη  
 φορὰ πού μεσ' στὴν πολεμικὴ τοῦτη  
 περίοδο πρόκειται ἀπ' τὴν πρωτεύουσα  
 νὰ σηκωθεῖ μιὰ φωνὴ καὶ γιὰ μᾶς. Ἡ  
 Ἐπαρχιακὴ Τέχνη πούχει νὰ παλέψει

μέ τους ενάντιους άνεμους κι' ώστόσο πάντα ξεπέρασε νικηφόρα τὰ σύννορά της, δέχτηκε και δέχεται κάθε μέρα τήν άδιαφορία και τήν περιφρόνηση των έντύπων τής φιλολογικής Αθήνας σε κάθε της πολιτισμένη εκδήλωση. Δέν πρέπει να ξεχνούμε τὰ προσωπεία του φόρεσαν κάποτε μερικοί λόγοι του κέντρου για να ξιφουλκήσουν δήθεν για τὰ δίκαιά μας και στο τέλος συγκρούστηκαν κοινώς να πάρει τὰ πρωτεία!

Άς ελπίσουμε πώς οι «Ορίζοντες» θά φανούν πιστοί στην άλήθεια τής επαρχιακής πνευματικότητας που ζωηφώρα και δημιουργική κυλάει και μέσ' στη σκληρότητα τούτης τής εποχής. Ο κ. Βοϊάνος άλλωστε άγνος και ειλικρινής άνθρωπος τής Τέχνης όπως είνε - θά συγκεντρώσει τις πληροφορίες και τὰ μηνύματά μας και θά τὰ βροντοφωνήσει σά να μιλά για πράματα που τὰ ξέρει, τὰ νιώθει και τ' αγαπά.

### Ηλειακή Βιβλιοθήκη

Ένας τρόπος να ένισχυθεί με καινούργιους τόμους ή Ηλειακή Βιβλιοθήκη δέν είνε ή άφαίρεση όλου ήρωαν σειρών βιβλίων όπως έγινε στο παρελθόν, αλλά ή αυτοβουλή κι' άπειθείας προσφορά από μέρους των συμπολιτών πουχουν πολλάλλά. Μ' αυτό τó σύστημα που πρέπει ό καθένας να τó θεωρήσει ύποχρέωση θά κατορθωθεί χωρίς προσωπική θυσία και ζημιά να συγκεντρωθούν στη Βιβλιοθήκη βιβλία έντελώς δωρεάν και χρήσιμα για τις γενιές που θά περάσουν άπ' τó πνευματικό αυτό Ίδρυμα τής πόλης. Έτσι γίνεται ώστε να έξυπηρετείται πιο πλατιά τó αναγνωστικό κοινό και πιο άνετός ό σκοπός τής Ηλ. Βιβλιοθήκης. Όχι με τις κλοπές, τὰ άγνόιστα δανεικά βιβλία και τήν άδιαφορία που ώς τώ α δείχτηκε από τους περισσότερους συμπολίτες, τους ικανούς ώστόσο να προσφέρουν κάθε ύλική βοήθεια για τή διατήρηση του οικήματος κι' ενός βιβλιοθηκάρου.

### Όδός Κωστή Παλαμά

Πρέπει να αναφερθεί εδώ πώς ό «Πυργιώτικος Παρνασσός» έχει από καιρό υποβάλει στους άρμόδιους προφορική αίτηση για τή μετονομασία ένός δρόμου τής πόλης σε «όδό Κωστή Παλαμά».

Είνε περιττό να τονίσουμε ότι μια τέτια πράξη άποτελεί ιερό καθήκον όλων μας άπέναντι στην ιστορική μορφή του Ποιητή που δίκαια θεωρείται ό νεώτερος Έθνικός μας βάρδος.

Τό παράδειγμα του Πύργου άς τó μιμηθούν κι' άλλες επαρχίες σαν ένδειξη φόρου τιμής στον Κωστή Παλαμά που με τó τεράστιο έργο του πρόσφερε για τήν Ελλάδα μια άπ' τις πιο σημαίνουσες θέσεις στα παγκόσμια Γράμματα.

Άν δέν κατορθωθεί να στηθούν στις πόλεις προτομές κι' άνδριάντες του Ποιητή, άς ύπάρχει τουλάχιστο στην καθεμία από έννας δρόμος που να μιλεί στους αιώνας για τó όνομά του.

### Έκπαιδευτικά έργα

Ο Γυμνασιάρχης Άρρένων Πύργου κ. Κων. Χασαπάκος έζήτησε από όρισμένους μαθητές των άνωτέρων τάξεων του Σχολείου του τή διαγραφή τους από τον «Πυργιώτικο Παρνασσό».

Πιστός όπαδός τής καθαρεύουσας και μέγας έχθρός τής Τέχνης ό προϊστορικός αυτός εκπαιδευτικός, άφου μπροστά σε καθηγητές και σ' έγκόσσωπο του Συλλόγου άποκάλεσε τον «Πυργιώτικο Παρνασσό» « διαφθορεί των νέων », νομίζει πώς με μια ρηχή κι' άνουσία άπαγορευτική διαταγή θά παρεμποδίσει ένα έργο που τó χαρακτηρίζει ή τάση για έκπολιτιστική άνορθωση. Άντι να συγκεντρώσει γύρω του τήν προχωρημένη αυτή ομάδα των νέων και να τήν ένδαφρύνει που μάχεται ήρωικά, μέσ' στην πείνα και στην άβλιότητα, για τó πνεύμα, γυρεύει να καταπνίξει τήν πορεία της στα πρώτα κιόλας βήματα!

Η άπάνταση του θά υποκαλέσει, πιστεύουμε, άν όχι άγανάχτηση, τουλάχιστο θυμηδία στον έκπαιδευτικό και φιλότεχνο γενικά κόσμο. Προδίδει άλλωστε μια τέλεια άναπτυγμένη πνευματική άρτηριοσκληρώση που πρέπει να τή μάθουν κι' όσοι τυχόν δέν έπασαν άκόμα θυμάτα του άνίατου μιστριωτισμού και τής προγονοκληξίας που άποτελούν τὰ πολυτελέστερα συμπτώματά της.

Εμάς δέ μάς παραξενεύει τó γεγονός γιατί τó θεωρούμε καταδικασμένο από πρώτα. Τό σημειώνουμε μόνο για να γίνει παντού γνωστό πώς στον πρόλογο μιας πνευματικής άναγεννητικής εποχής για τήν Ελλάδα ύπάρχουν εκπαιδευτικοί, και μάλιστα από κείνους που «κατ' έμφημισμόν» λέγονται «άνώτεροι» ( ό έστι μεθερμηνεύμενον Κωνσταντίνος Χασαπάκος, Γυμνασιάρχης Άρρένων Πύργου ) που διαδηλώνουν έμφαντικά τήν αντίδρασή τους στις γνήσιες εκδηλώσεις τής Τέχνης και τις κολλοιούν με τὰ στοιχία του άρνητικού λογισματισμού και τής άνεδαφικής διδασκαλίας.

Τίποτ' άλλο.

### ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Κώστα Άγγελοπούλου :  
«Νίκος Χαντζάρας, έννας ειδυλιακός ποιητής»

Ένα μικρό, άθθενικό λυρικό μελέτημα, αυτό είνε ή διάλεξη «Νίκος Χαντζάρας, έννας ειδυλιακός ποιητής» που τόπωσε ό κ. Κώστας Άγγελόπουλος. Μελέτημα χωρίς κριτική κι' αισθητική πρόθεση, χωρίς βέβαια τó βάρος τής δημόσιας γνώμης που στέκει αντικειμενικά και μπορεί και να ψέξει άκόμα.

Για μια όμιλία άρχει ή άλήθεια ό ένθουσιασμός κι' ή ύμνωδία. Ο Χαντζάρας μέσα στην τελευταία σαργαναετία έχει κρατήσει μια διαλεχτή θέση στις γενιές, τις εποχές και τὰ ρεύματα που πέρασαν. Σήμερα ίσως είν' έννας ξεπερασμένος, πάντως άποτελεί τó νοσταλγικό κι' ώραιο παρελθόν τής θελητικής άπλότητας του στίχου, μιας παθενικής ζωής με κύριο γόηρσμα τήν ψυχική χάρη και τὰ λιτά ανθρώπινα βιώματα.

Σάν τέτιον τον παρουσιάζει ό κ. Άγγελόπουλος. Φυσικά δέν προχωρεί πέρ' άπ' τήν πρώτη άφή, δέ συγκεφαλαιώνει τήν έντύπωση. Πείθει μόνο κι' επιβάλλει τήν άξία του, αναλύει κάπου - κάπου, ύποδειχνει, ξαφνιάζει και τó πιο πολύ άρνήνει τον ίδιο τον ποιητή να συστηθεί στον άναγνώστη. Έργασία άλήθεια έξωδεσμική, χαρακτηρισμένη όμως άπ' τó δέος του σεβασμού, άπ' τήν τυρλή πίστη κι' άπ' τή δίψα ν' άποδοθεί φόρος τιμής σ' έναν ήρωικό άγωνιστή του στίχου που ούτε ό χρόνος ούτε οι σχολές κι' οι πνευματικοί ριζοσπαστικοί προσανατολισμοί τον πήραν άπ' τήν πρώτη του χαϊδευτική ώμοπαθεία.

Κάτι παρόμοια πληροφοριακά σημειώματα που δέν προϋποθέτουν κριτική γύμναση και δέν άπαιτούν θάρρος κι' αντικειμενική έπίγνωση κι' απτερίγνωση, άν δέν ώφελούν τή μελέτη τής λογοτεχνίας μας, δέ βλάπτουν κιόλας.

Τ. Δ.

### ΕΙΔΗΣΕΙΣ

\* Οι τελευταίοι γενικοί περιορισμοί στην Πελοπόννησο ματαίωσαν τήν επανάληψη του θεατρικού έργου του κ. Γάκη Λόξα «Ο άντρας της» που υ' αυτό κλείστηκε ή πρώτη θεατρική περίοδος του «Πυργιώτικου Παρνασσού».

\* Για τον ίδιο λόγο άναβλήθηκε ή Έκθεση Ηλείων Καλλιτεχνών που όργάνωσε ό ίδιος Σύλλογος για τó α' δεκαήμερο του Μάη με 30 περίπου πίνακες ζωγραφικής.

\* Η Χορωδία Πύργου σταμάτησε προσωρινά τὰ μαθήματά της. Για τó καλοκαίρι δέν προβλέπεται καμμία συναυλία.

\* Στις 14 του Μάη ύστερ' από πρωτοβουλία του «Πυργιώτικου Παρνασσού» συγκροτήθηκε στη λέσχη του «Φοιτητικού Συλλόγου» κοινή σύσκεψη των Διοικητικών Συμβουλίων των δυο Συλλόγων και του Συλλόγου Άποφοίτων Μέσης Εκπαίδευσης με σκοπό τή συγκροτηση ένιαίας θεατρικής προσπαθείας. Για τó πρόγραμμα και τὰ κείκαστα τής εργασίας μίλησαν οι Πρόεδροι των τριών σωματείων κ. κ. Φ. Διαμαντόπουλος, Δημ. Παπαδημητρίου και Ή. Μάλλιος, καθώς και οι κ. κ. Γ. Δόξας, Ν. Άνδρουτσόπουλος, Π. Πάσχος και Λ. Νικολετόπουλος.

\* Τó ΰδείο Πύργου άνάβαλε για εϋθετώτερο καιρό μεγάλη μουσική συναυλία του προσωπικού που θάδινε στις 21 του Μάη με σύμπουρα τής διπλωματούχου κυρίας Εϋγενίας Γούνη.

\* Ο «Πυργιώτικος Παρνασσός» άνακήρυξε επίτιμο μέλος του τó Δημάρχο Λεργίνων κ. Γάση Καζάκη. Στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου που του έγχειρισε τó τιμητικό έγγραφο, ό κ. Δημάρχος υποσχέθηκε άμέριστη ύποστήριξη για τήν εϋδωση των έκπολιτιστικών του σκοπών.

\* Στην Αμαλία άδρύθηκε Σύλλογος Φοιτητών κι' Άποφοίτων με πνευματικούς σκοπούς.

\* Στις 18 Ιούνη έγιναν στο ΰδείο οι χρονιάτικες έξετάσεις των μαθητών τής προκαταρκτικής, κατώτερης, μέσης κι' άνώτερης Σχολής, όπου διδάσκουν ό Διευθυντής κ. Γ. Καναζάκης και ή καθηγήτρια δις Στέλλα Γ. Καναζάκη. Άξιολογώστες στάθηκαν οι έξής εμφάνισεις : Ούρανία Σταθακοπούλου, Ηλέκτρα Ψυχάλινου, Άρίκη Λουζίδου, Έλένη Δημουλιά, Γεωργία Χριστακοπούλου, Κική Μπαμπίλη, Άγα Συστιδοπούλου, Άντιγόνη Παπαδημητροπούλου, Τζένη και Λιλί Χαρίτου, Νένα Θεοφιλοπούλου, Μαρία Άγγελουπούλου και Γ. Γεωργιάδου.

### ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Θ. Α. Σ τ ρ ο φ. Ένταϋθα: Στιχογραφικά έσφαλμένο και χωρίς έν-

διαφέρον. κ. Ν. Καχτίτσ. Πά-  
τρα: Είχατε θέμα, μα τὸ ἐπεξεργαστή-  
κατε φλόγα κι' ἀτονα. Ἐκεينو τὸ  
«βιολιντζάρω συνέχεια» πῶς τὸ βλέ-  
πετε; κ. Ἀ.λ. Κάζογλ. Ἐνταῦ-  
θα: Κάπως ἀκαταλαβίστικα. Ἀσχεῖτε  
βία στὴ ρίμα καὶ δὲ συνδέετε νη-  
τικὰ τίς φράσεις σας. κ. Σ. Καψά-  
σ κ. Ἀμαλιάδα: Καὶ ποιητικὴ  
γνώση κι' αἰσθαντικότητα καὶ φαντασία

διαθέτετε. Ὁ 9ος καὶ 10ος στίχος  
ὅμως εἶνε ἄτυχοι στὴν παρομοίωση κι'  
οἱ λέξεις «σφίγος», «σκαρλά» καὶ  
«λιλά» ἀκατανόητες. δ. Κ. Σβορο.  
Ἀθήνα: Σὰς γράψαμε. Περιμένουμε  
πάντα νεώτερά σας. κ. Κ. Κατσ.  
Κυπαρισσία: Προτιμήσαμε τὴ «Φυγή».  
κ. Ν.τ. Καψ. Ἀμαλιάδα: Δημο-  
σιεύουμε τὸ ἕνα.

---

## ΕΤΟΙΜΑΖΕΤΑΙ:

Τὸ α! πανηγυρικὸ τεῦχος τοῦ

### «ΟΔΥΣΣΕΑ»

ἀφιερωμένο στὴ σύγχρονη Ἡ-  
λειακὴ Πεζογραφία καὶ Ποίηση.  
[Ἄρθρο, μελέτη, διήγημα, στίχος].

●

Συνεργάζονται οἱ δοκιμώτεροι ἐκπρόσωποι  
τῆς περασμένης καὶ τῆς νέας πνευματικῆς  
γενιᾶς τῆς Ἐπαρχίας μας, μὲ τίς δυναμι-  
κώτερες προσπάθειες κι' ἐκδηλώσεις τους.  
—Ὀλοσέλιδες ξυλογραφίες ἐκτὸς κειμένου.

Τὸ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ

### «ΟΔΥΣΣΕΑ»

θὰ μπορεῖ δίκαια νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἕνας  
χαρακτηριστικὸς πίνακας τῶν σημερινῶν ἐπι-  
δόσεων τῶν Ἠλείων Ἀργοτεχνῶν καὶ Ποι-  
ητῶν ποὺ μένουν κι' ἐργάζονται στὴν Ἐπαρχία.

7